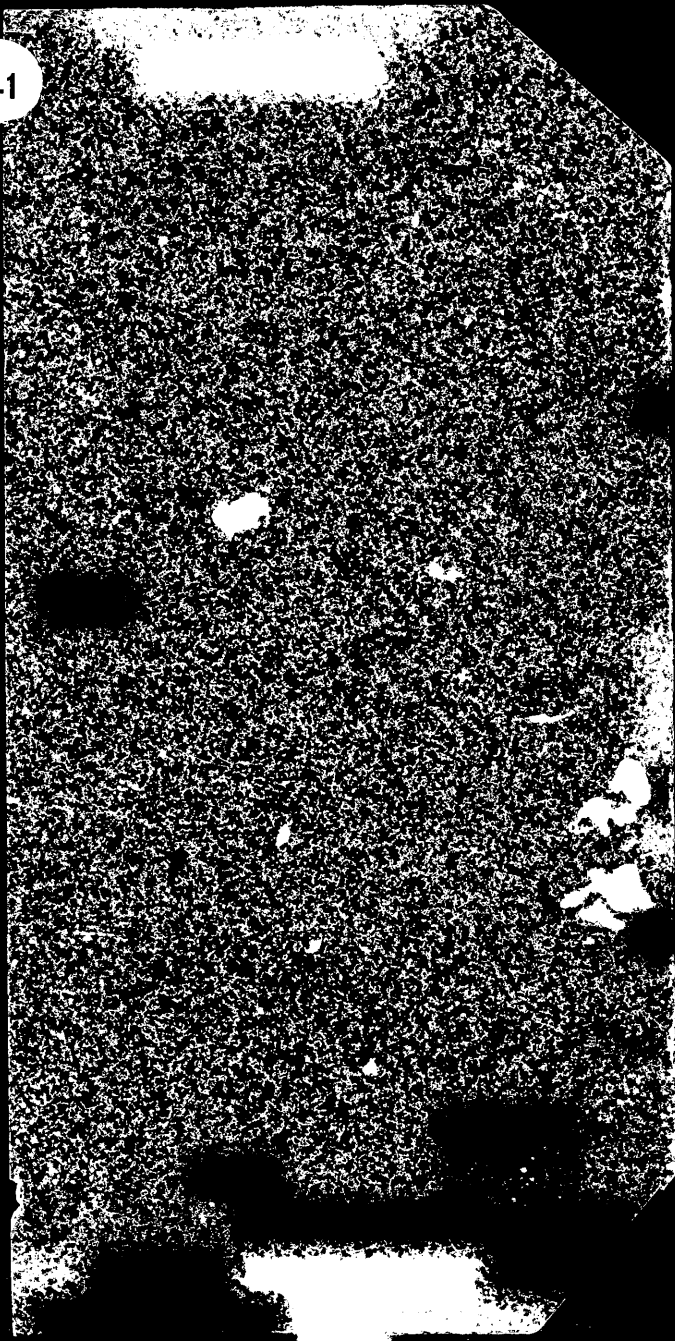


1741



~~1441~~

~~170.~~

061-9656



01 1086 4998 UB AMSTERDAM

P R O E V E
V A N
ETS-KUNDIGE UITSPANNINGEN,
O F

VERZAMELING VAN PLAATJENS,
DOOR DE ETS-NAALD IN 'T KOPER GEBRACHT, MET
BIJGEVOEGDE VERHANDELINGEN, DE TEKEN-
EN ETS-KUNDE BETREFFENDE,

D O O R
P. K I K K E R T,

Leermeeſter in de Tekenkunde.



VERMEERDERD MET GEDICHTJENS OP ELK
DER PLAATJENS, DOOR LIEFHEBBEREN
DER NEDERDUITSCH E DICHTKUNDE.



Te AMSTELDAM, *bij*
WILLEM VAN VLIET,
1798,



T O E W I J D I N G

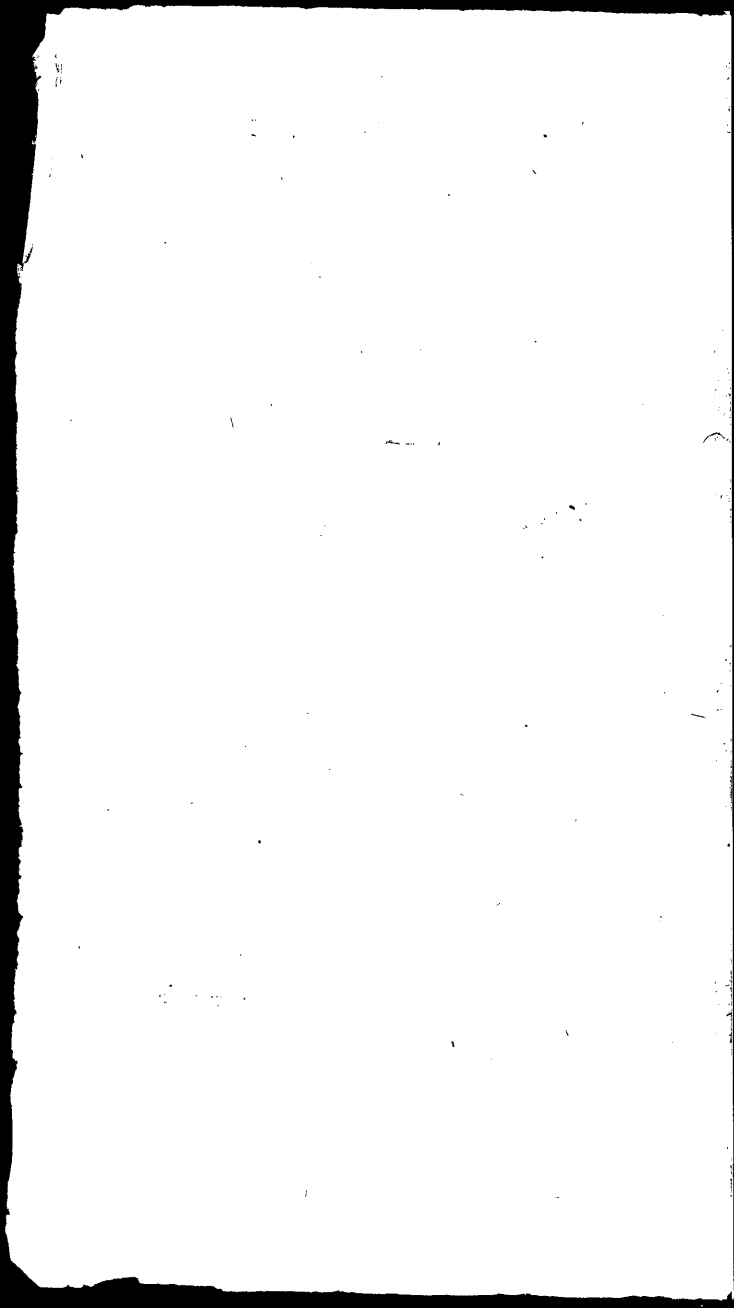
A A N

D E N H E E R E

P. D. R.

Achting, Pligt, en waare Erkent'nis
Bieden U dit offer aan;
Wil er, hoe gering 't moog wezen,
Geen Onvrindlijk oog op slaan;
Ja! deez' need'rige Eerftelingen
Bieden ze U gulhartig aan,
Zo gulhartig, dat uw heuschheid
Heur geschenk niet kan versmaên.
Zie! een trits van Eed'le Zusters
Kroonen, Ja! dit stout bestaan:
Kunstmin, vrindlijkheid en heuschheid
Neemen reeds het offer aan.

P. K I K K E R T.



Elk boek of boekjen , zal het zijnen Schrijver niet onwaardig zijn , moet , of eenig nut hebben , of een geoorloofd vermaak ter uitspanning verschaffen : ik vertrouw dat dit werkjen naar maate van deszelfs uitgebreidheid , van beide iets bevat. Jongelingen welke reeds eenigzints in de Tekenkunde gevorderd zijn , eenige goede modellen te verschaffen om naar te tekenen , en hen door deeze proeven tevens aan te spooren om zich in de zo aangenaame als nuttige Etskunde te oefnen , als ook , door de bijgevoegde Verhandelingen , de , in de beoëffening van elke wetenschap zo nodige , en dikwijls bij hen ontbrekende leeslust optewekken , Zie daar het nut dat ik er mij in voorstelde ; terwijl het tevens een kleene uitspanning kan verschaffen aan de Liefhebberen der Dichtkunde en de Verzamelaaren van Prentkunst ; zo als ik mij ook vleie dat inzonderheid mijne stadgenooten , de voorwerpen in de plaatjens van het derde zetal , met genoegen zullen beschouwen.

Het eerste denkbeeld ter samenstelling van dit Werkjen is mij ingevallen, door het, over eenige jaaren alhier uitgekomen geëttste Prentwerkjen, door den kundigen P. DE MARE, naar Tekeningetjens van CHA. CHALON vervaardigd, met de daarbij gevoegde Versjens van J. LE FRANCQ VAN BERKHEY; indien het mijne slechts zo gunstig als het evengenoemde Werkjen ontvangen wordt, dan ben ik gerust dat mijn oogmerk, om nuttig te zijn, en tevens eenig vermaak te verschaffen, zal vervuld worden.

Ik betuige hier mede mijnen openbaaren dank, eensdeels aan die Heeren, welken mij wel tot hunne Verzamelingen van Tekeningen, ter navolging in het eerste zestal, hebben willen toelaaten; ten anderen aan die Liefhebberen der Dichtkunde, die elk der plaatjens met hunne Dichtstukjens vereerd hebben, en eindelijk aan die mijner Begunstigers die door hunne Intekening, de uitgave van dit Werkjen wel hebben gelieven te bevorderen.

VERHANDELING

OVER HET

NUTTIGE EN AANGENAAME

DER

ETS-KUNDE

OVER

THE

THE

THE



Over 't algemeen is de beoëffening der wetenschappen minder droog dan men gewoonlijk denkt, en het aanleeren derzelve niet zo onaangenaam als zulks gemeenlijk toefschijnt; men stemt, wel is waar, daar in overeen, dat het bezitten van kundigheden, en de gelegenheid om daarvan gebruik te maaken, ten uiterste aangenaam is; maar men valt te gelijker tijd over 't geheel genomen in 't denkbeeld, dat, zich die kundigheden aantefchaffen, met veel moeilijkheden verzeld gaat, en ten uiterste koud, onvermaakelijk, en eentoonig is, tot zo lange men dezelve in zo verre meester is, dat de verdere beoëffening er van slechts als eene werkzaame uitspanning kan beschouwd worden; een denkbeeld waarlijk, dat even zo bedrieglijk, als nadeelig voor de uitbreiding der wetenschappen is. —

Jonge lieden inzonderheid, die zich op de eene of andere tak van geleerdheid of kunst zullen toelleggen, laten zich niet zelden ter nederflaan en moedeloos maaken, bij het enkel vooruitzien op de moeilijkheid der loopbaan die zij

staan intetreden, doordien hen wel het duistere en onvermaak'lijke in 't oog loopt, maar zij dan nog niet genoeg verlicht zijn, om de aangenaamheden te beseffen, waarmee die beoëffening kan verzeld gaan, indien men slechts een goeden leiddraad volgt.

Misfchien is er geen vak van die kunsten of wetenschappen, welke het menschelijk vernuft eere aandoen, waarvan niet ten eenigen tijde, de lof en aanprijzing is uitgebaaid; maar zoude het niet veel nuttiger zijn, en meerder invloed hebben op den ijver der jonge lieden, dat men hen aantoonde, dat er (en dit leert gewis de ondervinding aan elk die in den eenen of anderen kring eenige vordering gemaakt heeft) geene wetenschap of kunstoeffening is, welke niet als een aangename en vervrolijkende uitspanning behandeld kan worden.

Dat de meer gemeenmaaking van deeze stelling, onder hen die zich aan de eene of andere wetenschap willen toewijden, zijn nut kan hebben, zal geen twijfel onderhevig zijn; immers wat geeft meerder aanleiding tot vordering, dan lust en ijver? en wat is meer geschikt om die ijver optewekken, dan het aangenaam vooruitzicht en de vrolijke ondervinding dat men, die beoëffening als een uitspanning beschouwende daarin afwisselende genoegens kan vinden, die, den geest, op een aangename wijze bezig houdende, er telkens nieuw voedsel aan verschaffen kunnen?

Het zij er verre af, dat wij den leertrant zouden willen aanprijzen van dezulken, die, zich vernoegende met de buitenste schors, nooit tot het kern der zaaken doordringen; en, zich alleen bepalende tot eenige oppervlakkige denkbeelden, de grondigere kundigheden voor dieper denkenden overlaten; neen, zulk eene leerwijze is alleen geschikt om door het verzamelen van algemeene denkbeelden uit elke wetenschap, het verband te vinden, dat de wetenschappen onderling hebben, en dezelve allen toepasfelijk te maaken op die Eéne waarop men zich bijzonderlijk

toe-

toelegt (*), maar ook deeze Eéne moet men in al deszelfs leidingen nagaan, en de diepste geheimen er van trachten te doorgronden; en dit is het, 't geen men naar onze stelling, speelde doen kan wanneer men slechts een goede leiding volgt.

Men vergunne ons, aan elken leermeester der Jeugd, onverschillig in welke wetenschap hij onderwijst, in bedenking te geeven of het geen merkelyk nut zou aanbrengeu, wanneer men de jonge lieden, even zo wel als men hen algemeene, en betrekkelijke denkbeelden leert vormen over dat vak waarin men hen onderwijst; even zo wel als men hen bij den aanvang het nut en 't aangename er van betoogt om hunnen ijver daardoor optewekken; dat men hen ook zo gewende om te leeren zien, dat elk gedeelte eener wetenschap of kunst, offchoon hetzelfde ook in afgetrokken denkbeelden, of moeilijke lichhaams of handoeffeningen bestaa, kan overgegoeten worden tot een vervrolijkende en opbeurende uitspanning; daardoor zouden ontwijfelbaar de lustelooze Jongelingen aangemoedigd, de ijverige bestendig gaande gehouden worden, daardoor zouden ze ongevoelig vorderingen maaken; ze zouden leeren terwijl ze meenden te speelen, en, zonder dat hunnen ijver werdt uitgebluscht, of zij met wederzin gepijnigd tot het voortzetten hunner oeffeningen, zouden ze ongemerkt, de uiterste grenzen eener wetenschap bereiken.

Voorbeelden, uit elken kring van menschelijke kundigheden, alhier aantestippen, zouden wel is waar dit gevoelen

(*) Ik heb eens gelegenheid gehad, dit onderwerp opzettelyk te behandelen, zie Verhandeling over den invloed der Wetenschappen en Kunsten op de Tekenkunde. In de Mengelw. van het Genootschap. De Wiskunde is de moeder der Wetenschappen. Leyden 1795.

len ophelderen maar men moet aan elken onderwijzer in 't bijzonder, de keuze overlaaten van dat gedeelte zijner lessen, welke hem het geschikste dunken om tot eene uitspanning te verbuigen.

Het zal mischien niet geheel en al onnodig zijn hier bij te voegen, dat men bij deeze leerwijze de uiterste zorgvuldigheid moet gebruiken om bij het aangenaame, het nuttige niet uit het oog te verliezen; onze stelling strekt niet om aantedingen dat men zich verpooze; en na zich geëffend te hebben, een uitspanning neeme; neen, maar dat men spelende zich oeffene; dat men uit elke lesse, en uit elke schrede van vordering een onderwerp van uitspanning weete te trekken, waardoor de ijver zodanig ontstoken wordt dat men geduurig naar nieuwe vorderingen uit zie; zo dat, wel verre van eenige verveeling te ondervinden, men geduurig verlange om nieuwe kundigheden intezamen, ten einde daardoor, nieuwe genoegens te ontdekken.

Op deezen grond bouwende zullen wij nader tot ons voornaam oogmerk overgaan, en ter bevestiging onzer stelling, eerst terloops aantonen, hoe er, in de beëffening der Tekenkunde, verscheide zaaken zijn, welke men als eene loutere uitspanning kan behandelen; en ons dan, bij een derzelven; het Etsen naamlijk, in 't bijzonder bepalen. —

De geöpperde gevoelens door betogende voorbeelden te bevestigen, is mischien in geene wetenschap moeilijker dan in de Tekenkunde, voornaamlijk dewijl dezelve niet oneigentlijk in haar geheel, eene uitspanning zou mogen genoemd worden; en het dus bezwaarlijk is daarin nog uitzonderingen te maaken, echter, wanneer een Jongeling zich aan die kunst heeft toegewijd, maakt het toch een merkelyk verschil, op welke wijze hij zich oeffene; want, even gelijk het waar is dat, welke menschelijke geneugten men zich ook voorstelle, wanneer er een onafgebroken en

aan-

aanhoudend genot plaats heeft er daaruit weldra onverschilligheid geboren wordt, en eindelijk een geheel afkeer volgt, indien er geen geduurige afwisseling is, die den lust gaande houdt, even zo is het in de Schilderkunst; want offchoon dezelve indedaad, even als de Muziek en meer andere Wetenschappen, aanlokkend en onderhoudend is, zo maakt echter de onafgebroken beoëffening derzelve, ons meer of min ongevoelig voor die aangenaamheid, ten zij men, naar onze stelling, in de deelen er van, een zekere afwisselende uitspanning weete te mengen, die den lust en ijver bestendig nieuw voedsel geeven, en onafgebroken gaande houden kan.

Voor den Tekenaar en Schilder zijn die verwisfelingen, inzonderheid te vinden, in de toepasfelijke beoëffening dier Wetenschappen, welken of onmiddelijk door de Tekenkunde gewrocht worden, of er een bijzonderen invloed op hebben; zo zijn, bij voorbeeld, onder de Eersten, de Bootfeer- Beeldhouw- Ets- en Graveerkunde, en onder de laaften, de Ontleed- Doorzicht- Bouw- Meet- Historiekunde &c. — Welke eerften voor den Tekenaar in zijne tufchen uren, een aangename uitspanning opleveren, gelijk de laaften hem een geduurige afwisseling van bezigheden aan de hand geeven, door de beoëffening derzelven, op zijn hoofd-oogmerk de Tekenkunde, toe te pasfen en betrekkelijk te maaken.

De jongen Tekenaar niet alleen, maar zelf de geëffende Schilder neemt nu en dan, wanneer de verbeelding door een langduurige werkzaamheid verftompt is, de Bootfeerstok, of de Etsnaald ter hand, en vind daar in, ('t zij hij slechts zich oeffene, of wel reeds de nodige kundigheden er in verkregen hebbende, zich er in bezig houde) eene uitspanning, die zijn geest met een nieuwe Veerkracht vervuld, en hem een toevoer van verfche denkbeelden verfchaft. Wat verder, kunnen de ftraksgenoemde Wetenschappen, welke hij op de Tekenkunde toepasfen, zijne tufchen uren veraangenaamen, en hem

in

in de beoëffening derzelven bezig houden op eene wijze, die de zucht tot vermeerdering zijner kundigheden bij elke schrede zal gaande maaken, om dat hem telkens nieuwe en onvoorziene genoegens ontmoeten; niet dat hij, bij voorbeeld de Bouwkunde behoeft te oeffenen, als of hij een Persepolis of Babel wilde flichten, niet de Meetkunde als of hij de lengte op Zee vinden, of 't geheim van de proportie der Cirkel ontwikkelen wilde, niet de Historiekunde om zich op al de vitterijën der Chronologie te verzuffen; maar, om slechts van elk dier Wetenschappen zich zo veel eigen te maaken, als zijn oordeel hem leeren zal dat toepasfelijk te maaken is op de Tekenkunde.

Vermaak en nut, gaan hier in de daad te famen, want behalven dat het de denkvermogens fcherpt, en de ijver een nieuw vuur bijzet, zo is de kennis der betrekkelijke Wetenschappen, voor een Tekenaar van een te grooten en te welgestaafde noodzaaklijkheid, dan dat dit hier eenig betoog zou behoeven; terwijl tevens de aangenamenheid van deeze handelwijze, proefondervindelijk nog grooter is dan men Theoretisch zou kunnen betogen.

Wij zullen met een paar woorden, een losse fchets hier bij voegen, welke volg-orde een jongeling, die zich bij de beoëffening der Tekenkunde op de overige Wetenschappen wilde toeleggen, zou kunnen in acht neemen:

Zo dra hij zich de Tekenpen slechts eenigzints heeft eigen gemaakt, kan het Bootfeeren niet dan gemakelijk en nuttig zijn: ruuwe modellen van klei of grove potaarde gevormt, geeven hem duidelijker denkbeeld van hoogte en diepte, dewijl de geest altijd meer indruk heeft van het werktuiglijke dan van het zinlijke, en dus meer denkbeeld verkrijgt door het vervaardigen van een Bootfeersel waarin toch meer werktuiglijks is dan in het vervaardigen van een Tekening; en het geet tevens aanleiding, wanneer hem, bij verdere vordering, eens een model ontbreekt, om dag en fchaduw na aanteleggen, hij dan
ter-

terftond zijn toevlucht tot het Bootfeeren neemen kan, zo als de oude meesters zulks deden. — De Doorzicht kunde moet mede een van de vroegfte oeffeningen zijn, want offchoon veele Tekenaars niet willen begrijpen, dat dezelve reeds bij het fchetzen van een menschbeeld te pafte komt (naar mate van het hooger of laager genomen gezichts-punt) hangt echter de naauwkeurigheid, in de vroegfte werken reeds, hiervan af. De kennisfe der Bouwkunde kan iets laater komen, ten tijde men daarvan in Landfchap als anderzints eenig gebruik kan maken, — doch dan diend men alvorens de eerfte beginzelen der Meetkunde te kennen, zelf is het ruim zo nuttig als men dit laafte reeds doet, alvorens men de Perfpectief oeffend. — Van de ontleedkunde moet men zeker iets weeten, alvorens men naar 't leevend model tekend, en de Historiekunde is eene oeffening, die van een uitgebreid nut kan zijn, en die men langzaamerhand, zo vroeg reeds als men verkiest, zich kan eigen maaken; van de Etsnaald, kan men zich ook reeds, zo vroeg men wil, bedienen, doch liefst niet voor dat men in ftaat is zijn eigen werk in 't koper te brengen. 't Is waar de Bouwen en Historiekunde, die wij hier bijgevoegd hebben, kunnen zekerlijk gemist worden, indien den Tekenaar een bijzonder vak van werken verkiest, waar in de kennis dezer beiden, hem van geen nut kan zijn, doch eene keuze van dien aart, brengt hem doorgaands in 't geval van zich andere, daar toe onmiddelijk betrekkelijke kundigheden te moeten aanfchaffen, welker beoëffening zeker zijne eerfte zorg verdienen. Voor 't overige fchijnt het ons toe, dat alle de andere hierboven genoemde betrekkelijke Kundigheden, voor alle Tekenaars, onverfchillig welk vak zij verkiezen, even aangenaam en noodzakelijk zijn.

Wanneer men, 't geen wij tot nu toe aangevoerd hebben, wil toepafen op het eigenlijk onderwerp deezer Verhandeling, het betoog naamlijk, van de nuttigheid en
het

het aangename der Etskunde, dan zal men gelooven wij, toestemmen, dat deze voorafgaande Aanmerkingen, reeds grootendeels ten betooge daarvan verstrekken, echter zullen wij nu overgaan om iets, aangaande de opgenoemde Eigenschappen, met betrekking tot de Etskunde in 't bijzonder aantemerken.

De Oeffening der Etskunde heeft meer dan ééne nuttigheid, wij zullen ter bevestiging der waarde van deeze fraaie liefhebberij, hier slechts twee of drie derzelven opnoemen, welke ongetwijfeld, voldoende zullen zijn om het belang er van, aantewijzen.

Niets zeker geeft er beter aanleiding voor hen die zich in 't Graveeren willen oeffenen, dan de voorafgaande behandeling der Etsnaald; de overeenkomst die het er mede heeft, wel niet in de behandeling zelve, maar in de voortbrengzelen, staat zulks volkomen; de kennisfe van 't koper, het calqueeren der Tekeningen; het tegen de hand in, werken, zijn dingen welken men zich bij 't Etsen reeds met minder moeite eigen maakt, en dus een zeer geschikte aanleiding tot het gebruik van het graveer IJzer geeven; waarom dit ook doorgaans bij de jonge Plaatlinijders in gebruik is. — De meer gevorderde Graveurs, gebruiken insgelijks de Etsnaald, om, 't zij de omtrek, 't zij zelf de voornaamste partijën hunner platen, in 't koper te werken, ten einde naderhand, met meerder gemak en zekerheid tevens te kunnen voordgaan; dit is indedaad ook geen geringe nuttigheid, en deeze handelwijze wordt reeds bij ALBERT DURER gebruikt, welke zo niet de Eerste, ten minsten een der Eersten geweest is, die van de Inbijting door sterkwater hebben gebruik gemaakt (*). — En daar het Etsen ook een groote plaats beslaat in het vervaardigen der zogenaamde plaatte-

(*) Zie onder anderen *Dict. Portatif des beaux-Arts*, Paris 1752. art. Eau forte.

tekeningen , heeft het zeker nuttigheid genoeg voor de Graveurs. Nu zullen we ook nog iets aanstippen , 't geen meer onmiddellijke betrekking op de Tekenaar en Schilders heeft , het vermenigvuldigen naamlijk der voortbrengzelen hunner kunst op een spoediger , gemakkelijker en onkostbaarer manier dan door 't graveer IJzer ; de verzamelaars en kenners van Prentkunst weeten , door hoeveel kunstenaars hiervan gebruik gemaakt is , en hoe veele fraaije Prenten men thands vindt , die , zonder de uitvinding der Etsnaald nooit het licht zouden gezien hebben , en welker menigte men alleen te danken heeft aan de gemakkelijheid waarmede de Etsnaald behandeld wordt ; zij weeten hoe veele Schilders en Tekenaars ons hun eigen geëst Prentwerk hebben nagelaaten , inzonderheid onder onze Nederlandsche Kunstenaars , waarvan sommigen niet minder dan de Tekeningen zelve dier Meesters geëcht worden , en waarvan men ongetwijfeld verftoken zou zijn geweest , indien dezelve door 't graveer IJzer hadden moeten worden voortgebracht , dewijl de behandeling daarvan voor een Schilder te langwijlig valt om hetzelfde voor liefhebberij te oefenen , en een te langduurige oefening vereischt , aler men in staat is hetzelfde te kunnen gebruiken. — Laastfelijk zullen wij hier nog bijvoegen eene algemeene nuttigheid waarvoor , zeker , de liefhebberen van Prentkunst , den uitersten dank aan de uitvinders der Etskunde schuldig zijn ; naamlijk , dat de gemakkelijke manier van behandeling der Etsnaald eene vrijheid van werken toelaat , welke zeker door het vlugste graveer IJzer niet kan gevolgd worden ; elke Tekenaar heeft zijn bijzondere , hem alleen eigen zijnde toets , en zijn meerder of minder vrijheid in de kracht des omtreks , 't welk inzonderheid dat geene is waaraan men elken Meester herkent , en waar naar doorgaans zijne waarde beoordeeld wordt ; om die reden zoekt en be waard men met gretigheid de scherzen en lustig uitgewerkte Tekeningen van groote Meesters , dewijl de na-

tuurlijke geest en vrijheid van toets, daar in bewaard is, 't welk zich doorgaans bij eene meerdere beschaaving en uitwerking verliest; deeze geestige en stoute omtrek, mischt men aanstonds zo dra een dergelijke tekening, gegraveerd wordt, dewijl de bewerking van 't koper met de graveer Stift die losheid van de hand niet toelaat; dit is wel eenigfints beter mogelijk met de Etsnaald; doch niet, wanneer zulk een tekening door een tweede hand wordt na geëetst, want daar in gaat altijd nog iets van de vrijë behandeling des Tekenaars verloren; maar al die zwaarigheid vindt men weggenoomen in de Prentjens, welken door de Tekenaars zelve naar hun eigen idéë worden geëetst, want daar de Etsnaald met even zo weinig moeite behandeld wordt als de Tekenpen of 't Potlood, zo is elk Tekenaar, zelf zonder voorafgaande oefening, in staat, om aan zijne Etstrekken al die vrijheid en losheid van behandeling te geeven, welke hij in een Tekening brengen kan; en dus heeft men aan die uitvinding, die groote menigte geëetste Prenten te danken, waar in men het waar Character des meesters aantreft, onëindig beter dan in de beste gegraveerde Platen.

Nuttigheden, die waarlijk meer dan voldoende zijn, om de jonge Tekenaars aan te spooren, zich de Etskunde eigen te maaken, en dezelve aantekweeken, niet alleen om derzelve nuttigheid, maar ook als eene uitspanning, want na het geeue wij er van gezegt hebben, zal het aangename van deeze liefhebberij reeds duidelijk in 't oog loopen; de gemakkelijkhed van deszelfs behandeling in vergelijking van het graveer Ijzer, en den spoed waarmede het aangeleerd en behandeld wordt, kunnen het zeker als een der aangenaamste en nuttigste uitspanningen in aanmerking brengen, en te recht zou men daar aan de Eigenschap moogen toeschrijven, een bezige Verpozing van gewigtige arbeid te zijn, waardoor de Tekenaar, met meerder geest, en minder moeite, zijn werken kan vermenigvuldigen, dan door het moeilijik graveer Stift.

E E R-

E E R S T E

ZESTAL PLAATJENS.

NAAR TEKENINGEN VAN ONDERSCHIED
MEESTERS.

N^o. 1. De Katwijkfche Visfcher, naar J. H. PRINS.

2. Het Wijffjen, met heure Kindertjens, naar CHA.
CHALON.

3. De Herdersjongen, naar B. H. THIER.

4. De Vrouwtjens bij het Wiegjen, naar J. C. JANSSEN.

5. De groote ZWANENBURG.

6. Een der Origineelen van ZWANENBURG

V. W.

D E

KATWIJKSCH E VISSCHER.

B 3

D E

K A T W I J K S C H E V I S S C H E R ,

*Naar een Tekeningetjen van den Heere J. H. PRINS,
bij P. KIKKERT berustende.*

Hoe lustig , rustig , welgemoed
Stapt deeze Vischers gast!
Zijn Korfjen , op den rug gelaen ,
Verstrekt hem tot ~~geen~~ last;
Om voordeel bruischt hij eerst door zee;
Vervolgens stapt hij dan naar steê ,
Wijl hij , ook in zijn kring , op 't billijk voordeel ~~post~~.

Het schijnt dat hij uit Leydens muur
Naar Katwijks duinen keert;
Zijn laatste schelvisch heeft hij toch
Geen stervling aangefmeerd;
Schoon echter zijn vernoegd gelaat
Een welgevulde beurs verraaft;
En daar door wordt toch steeds de zorg van 't hart geweerd.

Mij dunkt 'k zie Vader GROENENDYK (*)
Aan 't gindsche hoekhuis staan;
Ja : onze nijvre Vischersgast
Treedt rechtstreeks op hem aan;
Ligt raakt hij 't laatste zoodjen kwijt,
Dan is hij van zijn last bevrijdt,
En koopt om 't goed succes, een lekker schepjen graan.

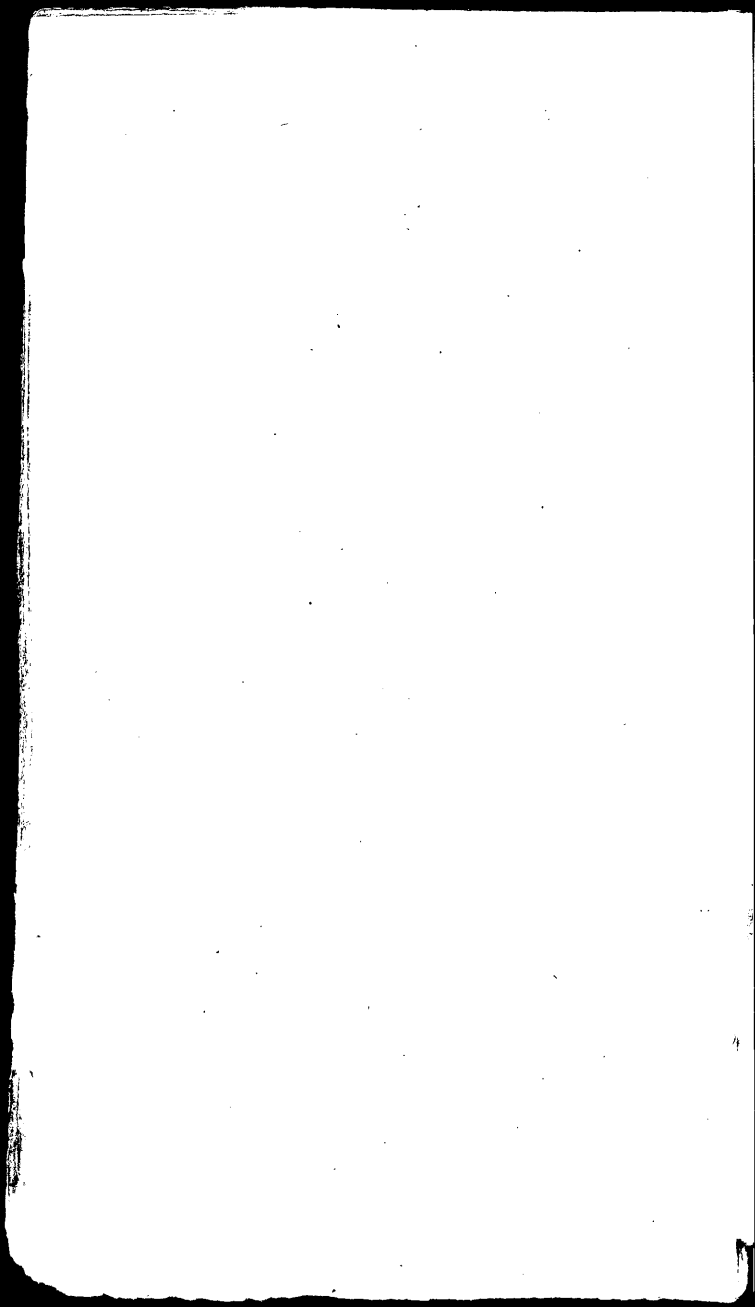
P. KIKKERT.

(*) Castelein in de Herberg *Bourgeois* , op den weg van Leyden naar Katwyk.

J. H. Pins Del.

P. K. f.





WIJFJEN, SPEELLENDE MET HEURE KINDERTJENS.

*Naar een Tekeningetjen van Mejusvrouw CH. CHALON,
berustende bij den Heere J. VAN DER TAS, J. Z.*

Het kindje spoedt met wank'le schreedjes,
Door lieve woordjes aangefpoord
Voor moeders schoot, bij kleine treedjes
Verblijdt, naar 't hangend popjen voort.

Ei, zie! hoe lokt 't aanvallig Letjen
Heur Zusjen voorwaarts, door de poph
Door heblust houdt 't aanminnig Betjen
Vol blijdschap, reeds haar jurkjen op.

De Vrouw ziet goelijk 't vlijtig poogen
Van 't lief, voorspoedig, vrolijk kind;
De trek van mond en neus en oogen,
Toont dat ze er recht vermaak in vind.

6 Meisjes! die in 't huw'lijk treden!
Deez' vreugd zij u ook toegezegd!
Uw voorspoed kenn' geen tegenheden,
En kind'ren kroonen blij uw echt.

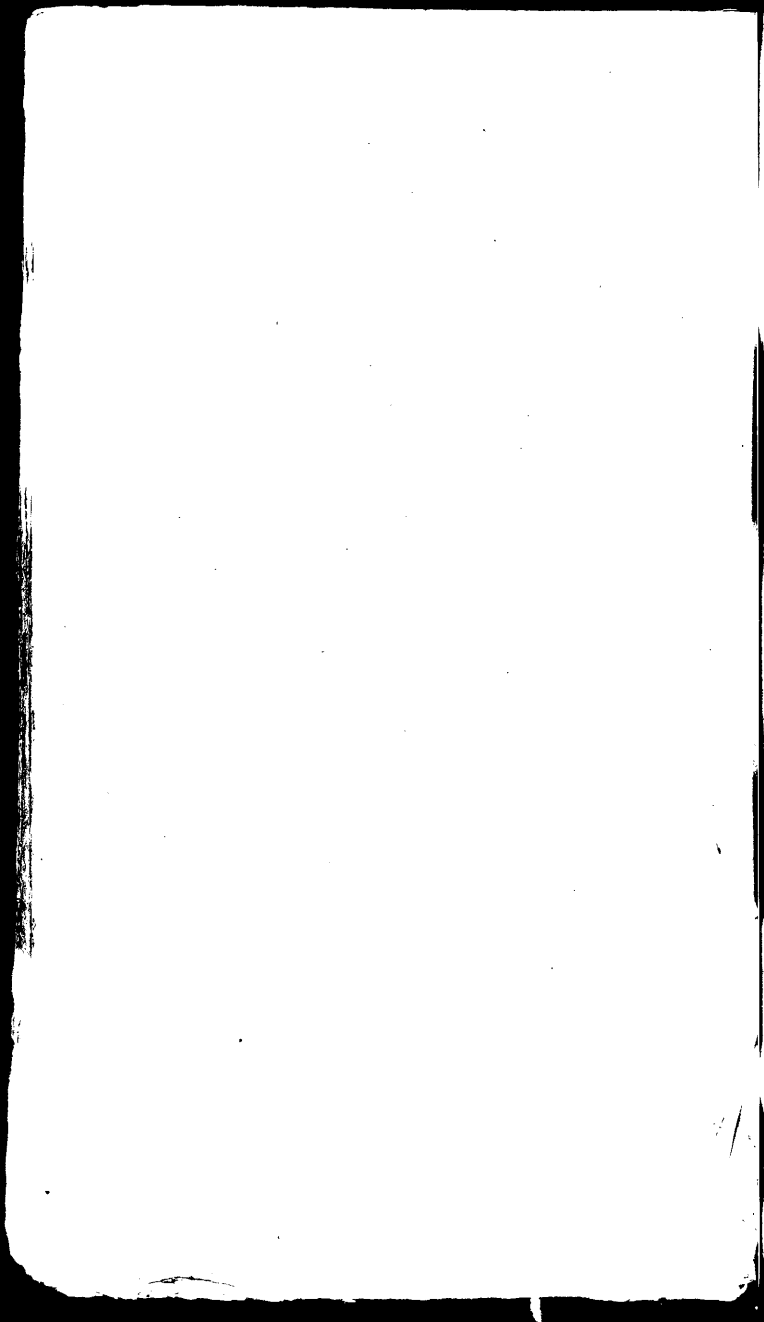
Niets moet de huwlijksliefde stuiten,
Leest censgezind; smaakt wel te vreên,
Door lieve, dierb're, dankbre spruiten,
Een schat van aardsehe zaligheên.

† G. VAN DER HORST.

Christ. Chalon del.

P.K. J.





DE
HERDERS JONGEN.

HERDERS JONGEN.

*Genoomen uit een Tekening van den Heere B. H. THIER,
berustende bij den Heere TH. DU ROSAY.*

Zie , dees arme Herders Jongen,
Wiens gelapt gewaad u toont,
Dat men slechts met weinig stuivers,
Daaglijks zijnen dienst beloond.

Zie hem , die bij 't morgenkrieken,
Wel te vreên , zijn schaapjens weidt;
En hen , met de vallei de vond,
Op een veilig plekje leid.

Zie naast hem , zijn ouden makker,
Die de grove hond , die de haren
In wiens redelooze vriendschap
Hij steeds zoet gezelschap vond.

Ken in hem , den armen herder,
Die , schoon soberlijk gekleed,
Bij zijne ongestoorden arbeid,
Van verdriet noch kommer weet.

Immer is hij met zijn voedsel,
Met zijn grove Pij te vreên;
Nooit gekweld door knellende angsten;
Zingt hij zorg van 't harte heen.

Daar de rijkaart bij zijn schatten,
Bij 't genot dat weelde bied,
En , bij al den schijn der wellust,
Nooit het waar geluk geniet.

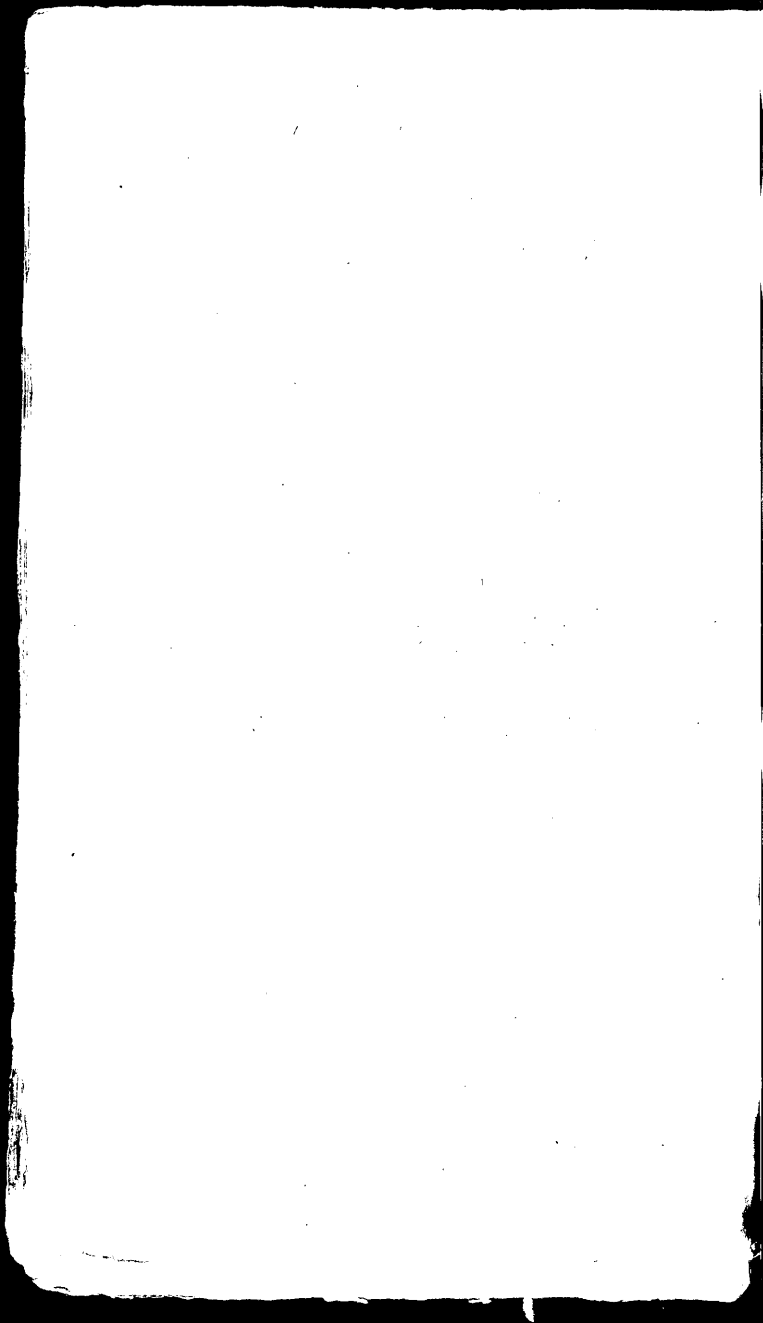
Zeg! wie smaakt dus beter 't leeven,
Die 't Fortuin zijn schatten geeft,
Of, den armen braaven Herder,
Die vernogd , vergeeten leeft?

P. v. TROTSENBURG.

B. H. Thier del.

P. Kunkel fecit





Handl. B. 12

Handl. B. 12

D E

VROUWTJENS BIJ HET WIEGJEN.

DE VROUWTJENS BIJ HET WIEGJEN.

*Genoomen uit een Tekening van den Heere J. C. JANSSEN,
Bij den Heere J. VAN DER TAS, J. Z. berustende.*

W el Jem! Lieve Neeltjen
 „ Wat groeit die dikke jongen!
 „ Hoe lief staan hem die oogjens!
 „ Hoe poez'lig zijn die knuistjens!
 „ Het is nu zeven weken
 „ Dat ik hem niet gezien heb;
 „ Maar als hij zo blijft groeijen
 „ Dan zal welhaast het wiegjen
 „ Hem niet meer nodig weezen!“
 Ja! 't is zo, lieve Buurvrouw!
 Al is hij zuur gewonnen
 Het gaat nu des te beter;
 Hij 's 's nachts wel wat onrustig
 En wil geduurig zuigen
 Maar zij weet ook wel, Buurvrouw!
 Dat Moeders gaarne tobben;
 En 't geeft mij ook geen hinder,
 Als onze kleine Flipjen
 Maar opgroeit, dik en vet wordt. —
 En dan, mijn goeje Teeuwis
 Die is zo in zijn knopjens
 Met onze kleine jongen!
 Die zegt: „ hij zal stedeceen
 „ En leeren vreemde taalen,
 „ Oostinjes; joodsch; en Engelsch
 „ En and're raare taalen;
 „ Dan wordt hij met er tijd nog
 „ Een Domence of Dokter” —
 En dan zal Moeder blij zijn!
 Niet waar, mijn kleine Flipjen?, ...

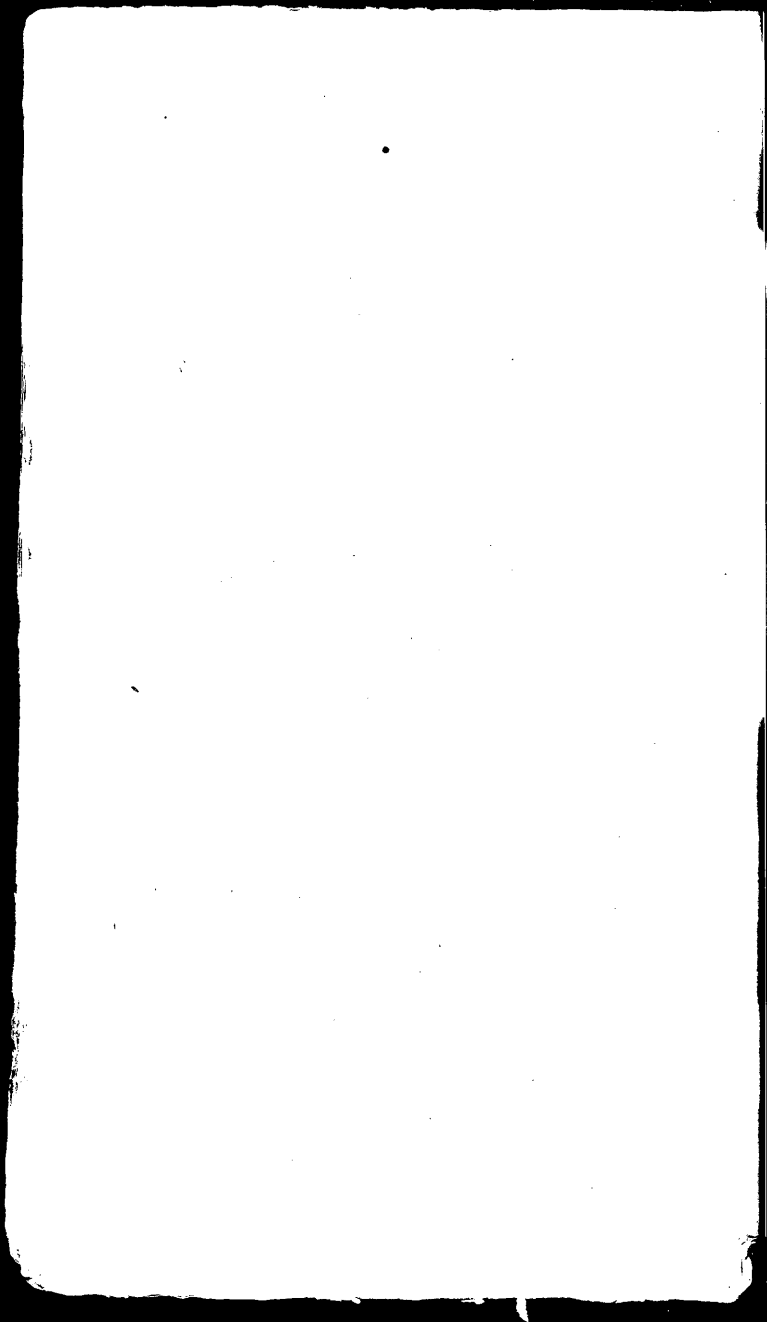
„ „ Zo praat de goede Moeder;
 „ „ En 'laas, dus gaat het dikwils!
 „ „ Maar, morgen sterft het kindjen!!!
 „ „ Waar blijft dan die verwachting?

P. KIKKERT.



J. E. Johnson del.

P. Kirkart fecit.



Het is niet dan op dringend aanzoek van verscheiden Liefhebbers, dat ik de twee volgende Plaatjens hier bij voege; het Portrait van den bekenden Leijdsche Apelles ZWANENBURG berustte onder eenige tekeningen van dien aart welke ik nu en dan naar 't leven vervaardigd hadt; men drong mij ten sterkste om dezelve een plaats te geeven in het laatste Zestel, doch de Zes Plaatjens voor hetzelfde reeds vervaardigd zijnde, was zulks niet mogelijk; toevallig echter raakte ik in de gelegenheid aan dit verlangen te voldoen; de ontijdige dood van een voor-naam Liefhebber hier ter stede, welke mij een paar Tekeningen uit zijne fraaije Verzameling had toegezegd om daar mede dit eerste Zestel te completeeren, was oorzaak dat ik een ander Paar ter aanvulling moest uitkiezen, bij die gelegenheid werd ik op nieuw aangespoord, om, van het afbeeldzel van ZWANENBURG gebruik te maaken, en ook, ter verueuwiging van zijnen roem, een zijner tekeningen, in plaat te brengen; te gereedelijker ging ik nu hiertoe over, om dat ik door verscheiden der Intekenaars op dit Werkjen, om zijn afbeeldzel werdt aangezocht; en dus verstrekt hij, en een zijner origineelen, in de plaats der twee ontbrekende plaatjens naar Tekeningen van andere Meesters.

Een paar woorden ter opheldering wegens zijn persoon en karakter, zullen waarschijnlijk hier niet kwalijk geplaatst zijn:

JAN ZWANENBURG is een reeds bedaagd Jongeling, welke, wel is waar, alle vier zijn vijf zinnen heeft, doch dezelve schijnen eenigszints afgesleeten te zijn, zeker is het, dat hij, zedert eenige jaaren in een gekkenhuis geplaatst, een gerust en stil leven leidt, zo echter, dat hij zich nu en dan vertoont, 't zij om eenige gewoone giften te gaan ontvangen, 't zij, om de uitneemende fraaije voortbrengfels van zijn penceel aan de gretige liefhebbers te gaan aanbieden, en indedaad, met betrekking tot zijn kunst leeft hij in een gouden Eeuw, want van alle kanten wordt hij met open armen ontvangen, en men weet zijnen ijver zo wel te beloonen dat hij

hij fomtijds (zo verre gaat de mildheid onzer Natie, wanneer ze zich slechts kunstjuweelen voor haare schatten kan anschaffen) twee stuivers voor een zijner fraaije tekeningen ontvangt.

Men besluit hier uit, en met reden, want ik had zulks tot hier toe vergeeten aantehaalen, dat hij een Tekenaar is, en indedaad, zijne verdiensten in dat vak zijn bij elk onzer stadgenooten bekend, doch zijn genie te uitgebreid zijnde om de kunst tot een beroep te verlaagen, is zulks bij hem alleen liefhebberij en uitspanning, zo als hij zelf zulks zeer nederig gelieft uitdrukken, desniettemin zijn zijne Tekeningen in hooge waarde, en ten sterkste gezocht; zelfs zijn er liefhebbers welke eenigen zijner beste stukjens in lijsten achter glas geplaatst, onder hunne overige liefhebberijen ophangen, daar dezelve zeker geen gering figuur maaken, te meer, daar hij de uitsteekende verdiensten bezit van doorgaans zich van geene andere couleuren dan van Vermillioen en Sapgroen te bedienen.

Om er nu nog eene ernstige aanmerking bij te voegen, moet men zeggen, dat het zonderling is, dat lieden, aan wier vernuft een groote steek los is, zich niet zeldzaam verbeelden de een of andere kunst in een hoogen graad te bezitten; in het derde Zestel deezer Plaatjens zal men er onder anderen een zien, welke de rol van Doëtor aanneemende, zich verbeeldt de diepste geheimen der Geneeskunde te bezitten, en zelf zonder moeite, als Geneesheer, Chirurgijn of Vroedmeester raad geeft, en wiens recepten (dewijl hij nooit een letter heeft leeren schrijven) om hun zonderling maakzel, verdienen bewaard te worden, zo ook onzen ZWANENBURG, welke zich, in zijne verbeelding, tot het grootste licht der Schilderkunde verheft, en die, had hij ooit VAN DYK, of RUBBENS hooren noemen, geen zwarigheid zou maaken openlijk er voor uit te koomen dat hij hen verre overtreft. Gelukkig is het, ongetwijfeld, dat, dergelijke verbeeldingen bij lieden van een zwak hersengestel, dikwils de plaats vervullen van genoegens die andere weezens uit het vol gebruik hunner redelijke denkvermoogens trekken kunnen.

DE GROOTE ZWANENBURG.

D'E

GROOTE ZWANENBURG.

A F B E E L D I N G.

V A N

J A N Z W A N E N B U R G.

Zwijg vrij van TITIAAN; van RUBBENS; of, van DYK;
 Gewoon door 't zacht penceel, Natuur op 't schoonst' te maalen!
 Zwijs van APelles zelf, die lauwr'en wist te haalen
 Met vier couleuren slechts, zijn eel vernuft ten blijk!
 Mijn ZWANENBURG alleen, ontroof't hen die lauwr'ieren
 Door slechts met Groen en Rood, zijn schoon taf'reel te cieren!

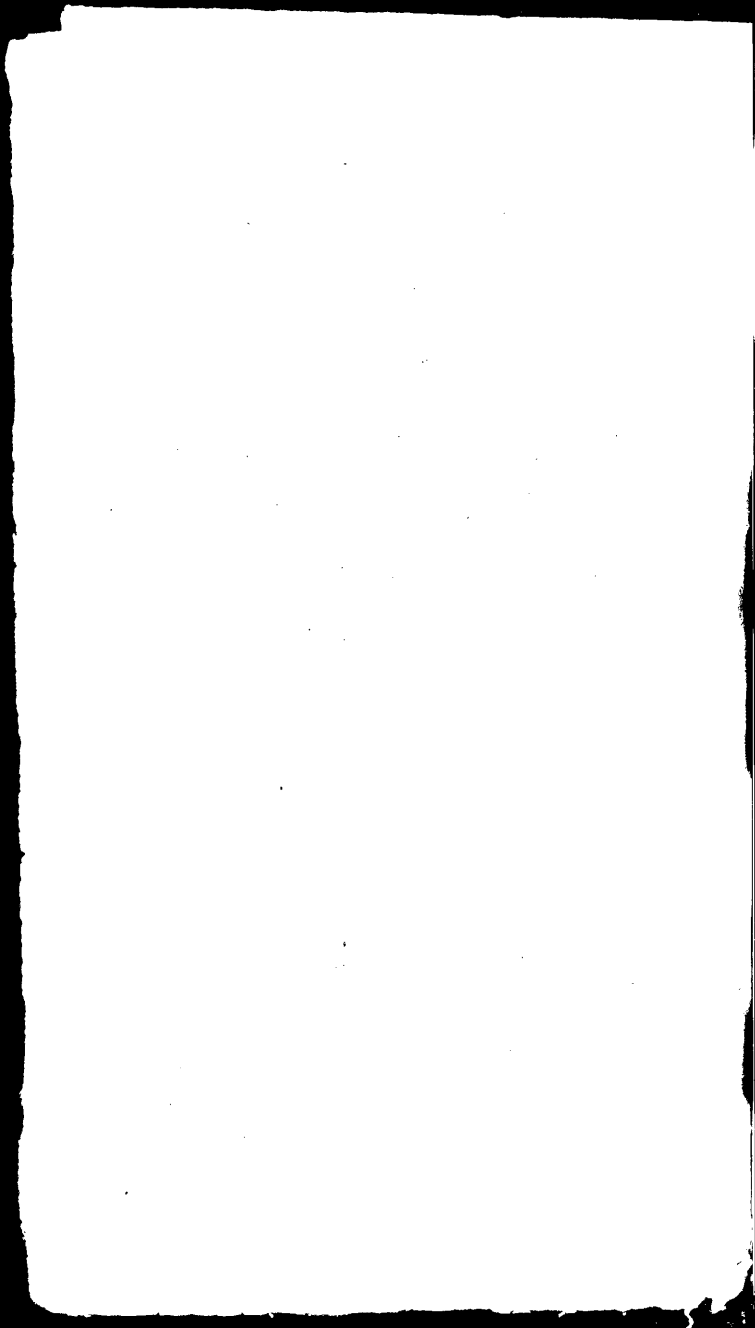
Dat voordaan, nijv're Jeugd! geen zorg uw hart beknelt'
 Om langs het moeil'lijk spoor van honderd wetenschappen
 En jaaren blokkens, naar het choor der kunst te stappen!
 Neen! d'eed'le Schilderkunst is thands maar kinderfpeel!
 Wil slechts in ZWANENBURG deez' gouden regel leezen:
 „ Vernuft alleen voldoet om een APell' te weezen.” —

Ondankbre tijdgenoot! Gij kent die groote man,
 En hebt hem nog geen beeld van duur metaal gegooten!
 Zo wordt te vaak helaas, onze eed'le kunst verftooten! —
 Maar, zo de Nancef nog, als heden, bouwen kan,
 Dan ficht hij wis een Zuil, om nog zijne asch te ftreelen,
 Van potten Vermillioen, en doozen vol Pencceelen.

P. K I K K E R T.



P.K. del. et fecit



EEN DER ORIGINEELEN VAN
ZWANENBURG.

EEN DER ORIGINEELEN VAN ZWANENBURG.

*Op dringend aanzoek van verscheidene Liefhebbers in
Plaat gebracht. (*)*

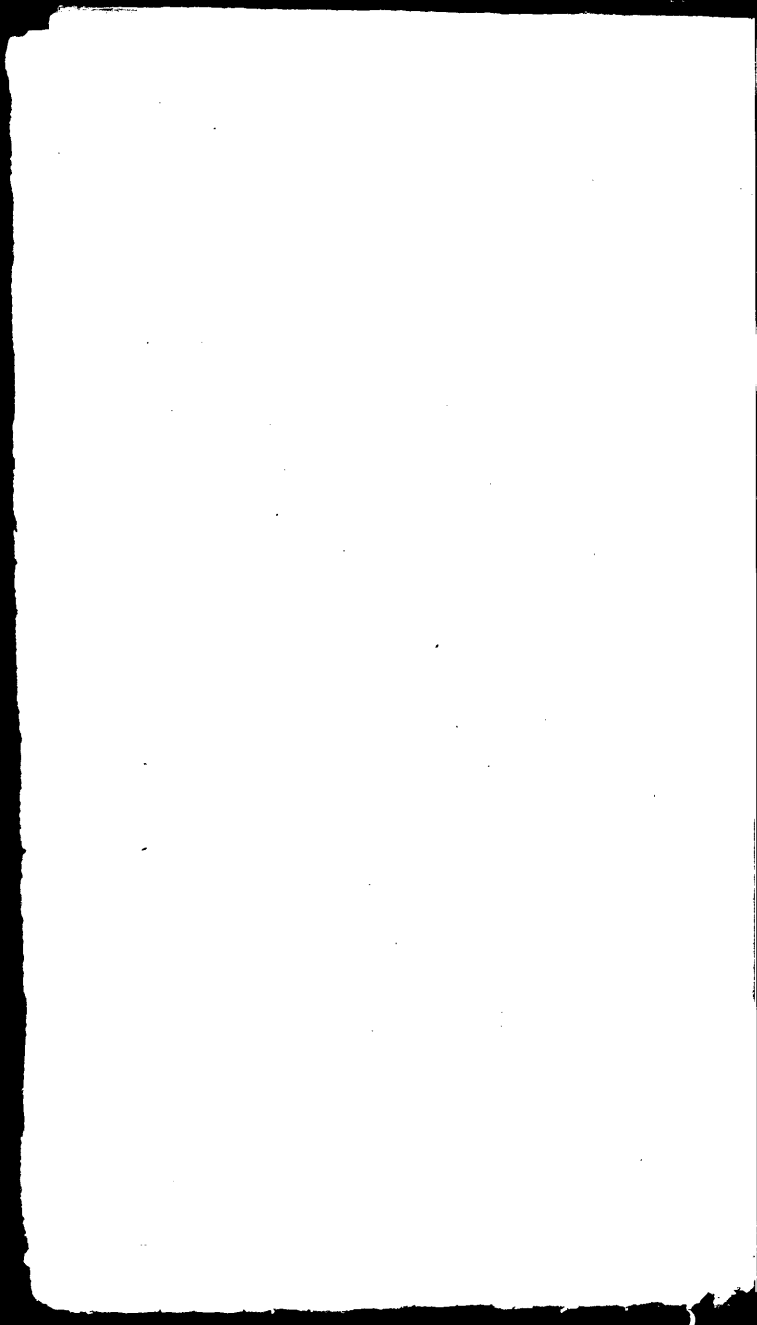
Staar , Nazaat ! op dit grootsch tafereel !
 Herken APELLES kunst in elk der kloeke trekken !
 Een toets zo stout , een strek zo eel ,
 Een vrucht , zo wel beblokt , van 't heerlijkst kunstpenceel ,
 Moet uw verbaazing , reeds op d'eersten aanblik wèkken !
 Wat ook bedijzucht vire op Omrek ; Houding ; Stand ;
 Op Evenredigheid ; en and're beuzelingen ,
 Natuur alleen , reikt ZWANENBURG de hand ,
 Om door het nodeloos verband
 Van al dien omflag , en die regels heentedringen .
 Beschouw dit kluchtig boertjen slechts ,
 Hoe siks is elk gedeelte een juiste kracht gegeven :
 Speeld niet in mond ; in oog ; in arm ; in hand ; en been
 Die ced'len nadruk , en dat waare merk van 't leven ?
 Hoe billijk deelt hij dan , deez' welverdiende lof !
 Met menig honderd - tal van Schilders en Poëten :
 „ Hij wurmt zo lang hij kan ; — hij sterft ; — hij daalt in 't stof , —
 „ En leeft bij 't Nageslacht , tot dat hij wordt vergeeten .

P. K I K K E R T.

(*) De Uitgever gevoelt en vermoedt welke Critiques er kunnen en zullen gemaakt worden over de plaatting van zulk een gering onderwerp als dit Plaatjen ; echter verzoekt hij , dat men het beschouwe in verband met het voorige en met de zes laatste Plaatjens , en dan zal dit te ligter verchooning vinden.



Jans. Zwaneburg fecit



VERHANDELING

OVER DEN WAAREN AART VAN NAVOLGING DER
NATUUR, IN TEKEN- EN SCHILDERKUNDE.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO



Wanneer men, met een navorschend oog gadestaat, op welk eene, geheel uit een loopende, en verschillende manier, een en 't zelfde voorwerp, door onderscheiden Meesters, schilderkundig wordt afgebeeld; dan moet dit niet alleen, eene billijke verbaazing verwekken, maar tevens in onzen geest de natuurlijke vraag doen ontstaan, hoe het mogelijk zij, dat onder zo veele Kunstenaars, die toch allen de natuur als hunne voornaamste leidsvrouw, en haare gewrochten, als hunne eenigste voorbeelden aanmerken, zulk een onderscheide behandeling, plaats grijpe!

Immers, daar de Schilderkunde slechts eene loutere navolging der Natuur is, en deeze laatste, hoe groot ook de verscheidenheid van haare werken zij, echter een zekere eenvormigheid in dezelve bewaard, zoude men met reden kunnen verwachten, dat die zelfde eenvormigheid ook in de werken van onderscheiden Meesters moest gevonden worden, dewijl zij allen, hunne kundigheden uit een en dezelfde bron moeten putten.

En echter is dit het geval niet; — bij de meeste groote Meesters grijpt eene, zeer van elkander verschillende wijze van behandeling plaats; iets, 't welk den jongen Kunstoeffenaar dikwils in verwarring brengt, en hem onzeker laat, welk voetspoor te volgen, of, tot welke manier zijne keuze te bepaalen.

Wij zullen zo beknopt mogelijk, trachten uit te vorschen, wat hier de oorzaak van zij, en of er geene mogelijkheid is, eene algemeene bepaaling te vinden, naar welke de kunstbeminnde Jongeling zijne oefeningen kan inrichten.

Intuschen gelieve men in 't oog te houden, dat, ofschoon deeze aanmerking in alle de deelen der Tekenen- en Schilderkunst dezelfde is, wij ons echter alleen bij het voornaamste voorwerp, het Menschbeeld naamlijk, bepaalen zullen.

Reeds voor lange, wordt met grond aangemerkt, dat onder de Schilders, die Menschbeelden in hunne werken afmaalden, de Een zijne Vorsten tot Boeren, en de andere zijne Bedelaars tot Goden herschiep, door het verzuim om aan elk in 't bijzonder, dat eigenaartige bijtezetten, 't geen de verschillende standen der menschelijke Maatschappij onderscheidt; dit is een zwak waar aan 't door alle tijden heen, veele der grootste Meesters gehaperd heeft.

De oorzaak daarvan kan alleen gezocht worden in de wijze waarop zij zich naar het Menschbeeld oeffenden. — Deeze, ingenoomen met de schoonheid der Antieke Beelden, kende geene andere gidsen, en, zijne smaak daardoor eenenmaale in het grootste gevormd zijnde, verhinderde hem niet alleen, om, indien hij voorwerpen uit
een

een laagten levensstand moest schetsen , aan dezelve hunne kenmerkende uitdrukking van geringheid te geven , maar belette hem zelf , (daar zijn ideaal denkbeeld alleen met het verhevene gevuld bleef,) het misstallige in zijn eigen werk te ontdekken: — Geene , alleen verlaafd aan de bloote navolging der natuur , zonder de gebreken er van te kunnen toetsen en vermijden , verviel in het tegenovergesteld uiterste , en maalde , ook dan , wanneer hij achtbaare personen moest afbeelden , niets dan voorwerpen waarin de gemeenheid zijner smaak doorstraalde , — een derde , eindelijk , de schadelijkheid opmerkende , om zich in zijne oefening tot een van beiden in 't bijzonder , te bepalen , oeffende zich , en naar de Antiëken , en naar het leven , en vormde daaruit een midden soort , aan het welk hij dan ook zo vast gehecht bleef , dat alle zijne beelden , 't zij hij hooge of laag standspersonen moest afbeelden , niet alleen , een en denzelfden rang vertoonde , maar zelf bij sommigen als uit eene familie gesproten scheenen.

Er is niet wel een andere oorzaak voor dit gebrek te vinden , en intusschen zijn alle deeze manieren even verre van den rechten weg , en even weinig geschikt om den waaren Kunstenaar te vormen.

Wij zullen zien of er uit allen , echter niet een algemeene doorgaande wijze van oefening te bepalen is , welke zo veel als een leidraad zou kunnen verstrekken , waar langs de jonge Kunstenaar het voetspoor tot meerder vordering zou kunnen vinden.

Als een eerste stap hiertoe , diendt men een naauwkenrige onderscheiding te maaken , waarin , en waarom de Antiëken , zulk een verhevenheid bezitten ; en waarin , en waarom de daagelijkse voorwerpen in de natuur aan zo veele gebreken onderworpen zijn.

De meeste Antieke beelden , ons door de beroemdste Griekſche en Romeinſche Kunſtenaars nagelaaten , zijn indedaad ſtukken van een uitnemende ſchoonheid , zelf in de gemeene , en daaglijks meer en meer van het oorsprongelijke afwijkende , afgietsels , die men hier , en overal ontmoet ; de Farnesiſche Hercules ; de Griekſche Venus ; de Apollo van 't Belvedere ; de Laöcoon , en zo veele anderen , zijn buiten allen tegenspraak , wonderen van kunſt , en bezitten iets verhevens , 't welk de natuur in de gewoone voordbrengzelen van menſchelijke wezens , overtreft ; en waarlijk : dit is geen wonder als men nagaat , hoe de oude Beeldhouwers en Tekenaars , zich niet alleen onophoudelijk in het ſchoonſte gewrocht der ſchepping , het Menſchbeeld , oeffenden ; maar dat zij zelf uit de uitmuntendſte Voorwerpen , die te vinden waaren , de ſchoonſte gedeeltens aſſchetſten , en uit die gedeeltens als dan een geheel te ſaamen ſtelden , 't welk daardoor in alle zijne deelen eene verhevenheid bevatte , welke zeldzaam , of liever nooit , door de natuur in een en 't zelve menſchelijke Lichhaam , werd vereenigd. De , in die tijden minder bedorven en meer oorsprongelijke ſchoonheid , gevoegd bij de keuze der fraaiſt gevormde Menſchbeelden , ſtelden hen dus wel in ſtaat om de verhevenſte Ideälen van kunſt voort te brengen , doch even daar door , bevatteden hunne nagelaaten Kunſtwerken iets grootsch , waar door ze niet in alle gevallen den jongen Kunſtenaar tot een handleiding kunnen dienen om daar na zijne manier te vormen.

In de eenvoudige natuur daar tegen , mangeld het aan de tegenovergeſtelde zijde.

Het is ontwijffelbaar , dat eeuwen voorwaards , vooral in de vroegſte tijden , het menſchdom in 't algemeen ſchoonder was , niet alleen met opzicht tot het aanzicht , maar ook in alle de deelen des lichhaams , en of ſchoon mogelijk de waereld niet boozet is dan ze dui-

zend

zend jaaren geleeden, was; is het evenwel zeker, dat de zielsgebreken, en de kwaade neigingen van het hart, welke zo veel invloed op de uiterlijke gedaante hebben, de kenmerken der zedelijke verbastering van de vaderen op de kinderen overdrukten, en deeze wederom hunne eigen gebreken er bijvoegende, wij dus naar maate de waereld in ouderdom toeneemd, van trap tot trap ont-aarten van die oorspronkelijke schoonheid waarmede onze voorouderen versierd waren; — in de wezenstrekken niet alleen, maar in houding, gestalte, kracht, en vlugheid, is dit merkbaar, want elke innerlijke zedelijke ondeugd, heeft den duidelijksten invloed op de uiterlijke gedaante, en werkt op elk gedeelte des lichhaams. — Indedaad er is niet veel oplettenheid nodig om in het daagelijksche leven natefspeuren, hoe wellust en ondeugd, zichtbare sporen in de gedaante nalaaten, en hoe zulks van de vaders op hun kroost overërft.

Indien men dus als Tekenaar zich alleen bepaald tot de beoëffening van het Menschbeeld, zo als het ons daagelijks voorkomt, zonder dat men door meêr opgeklaarde denkbeelden, in staat gesteld worde, de gebreken er van te kunnen ontdekken en te verbeteren, en zich dus blindeling moet overgeven aan de gebreken, die het model, 't geen men voor zich heeft, door eigen of voor-ouderlijke zwakheden ontciëren; Indien men, zegge ik; op deeze wijze, zich tot de beoëffening van het leven bepaald, zal men nooit iets voordbrengen, dat Ideëel schoon is, en wat men ook aanwende, in elk voorwerp de blijken van zedelijke en daar uit voordgevlode lichhaamlijke ontaarting zichtbaar zijn (*).

Uit

(*) Il ne faut pas seulement imiter ce que l'on voit, mais ce que l'on peut voir d'avantageux à l'art. *De piles, Cours de peinture.*

Uit deze vergelijking ziet men dus , dat de Antieke Kunstwerken de oorspronkelijke schoonheid des menschdoms overtreffen , terwijl in 't tegendeel de gewoone voorwerpen die thands bestaan , door eene trapsgewijze verbetering beneden die oorspronkelijke schoonheid gedaald zijn ; men kan dus , als Tekenaar , geen van beiden op zich zelve verkiezen zonder te dwaalen ; men moet beide de uiterstens vermijden , of liever (en hier komt eigenlijk onze geheele stelling op neder) men moet beide die uiterstens in één smelten en zich dus een middenpunt vormen waarvan men zich t'er eene of andere zijde verwijderen kan , naar maate men voorwerpen uit elken levensstand verkiest te schetsen.

Zo dra men van het aangevoerde overreed is , en , de zaak van die zijde beschouwende , toestaat , dat beiden , de Antieken en het leven hun nut , en hun gebrek hebben , en men dus , als een gevolgtrekking het nuttigst keurt , dat de Tekenaar uit beiden , dat geene neemt 't welk op de voordeeligste wijze zijn Ideäl denkbeeld vormen kan , dan blijft 'er alleen over te onderzoeken welke leiding men 't best kan volgen om het voorgestelde doel te bereiken.

Daar wij zo even gezien hebben , aan welke gebreken het daaglijksch leven onderworpen is , en dat men door de navolging daar van , ligtelijk zich eene manier zou eigen maaken , welke alle de zwakheden er van behoudende , naderhand door de beoeffening der Antieken niet meer zou te recht te brengen zijn om dat men er aan gehecht zoude zijn zonder de gebreken er van gekend te hebben , zo is het ontwijffelbaar dat men de beste leidraad volgt , wanneer men eerst zich tot de beoeffening der Antieken bepaald : — eene bloote navolging derzelven is niet genoeg , en zou hier niets uitdoen ; men moet

de-

dezelven met oordeel bestudeeren , en trachten derzelver schoonheden te bevatten en zich eigen te maaken , en dan vindt men een ruim veld van beoëffening ; in de eerste plaats eene uitmuntende proportie ; — eene naauwkeurige overeenstemming van alle de deelen met het geheel ; — eene juiste , en op ontceekundige gronden steunende werking der muscullen en spieren ; — hier bij konit altijd een fraaije verkiezing van stand , doch welke tevens altijd steunt op de natuurlijke beweeging van het menschelijk lichhaam , en gegrond is op de naauwkeurigste regelen van evenwicht in de zwaarte van deszelfs deelen , verzeld met iets grootsch , 't geen , of ons hart inneemd , of onzen eerbied opwekt. — Door op deze wijze de Antiicken te beoëffenen , vormt men zich bij trappen een grootsch Ideaal denkbeeld , en gewent zich tevens om de regelen van Natuur en Kunst , met het denkbeeldig schoone , te verbinden ; de menigvuldige navolging van de beste stukken der oudheid , kan alleen in ons oog , en in ons denkbeeld , dat verhevene vormen , waar toe wij anders , bij middel van genoegzaam schoone Menschbeelden buiten staat zijn. — Wanneer men op die wijze zich het grootfche der oudheid in zo verre heeft eigen gemaakt , dat men daar van in eenig Ideaal ontwerp , 't welk men ten proeve vervaardigd , de blijken ziet ; dan eerst , kan men tot de beoëffening van het leven overgaan , — terftond zal men , daar de geest , door de beoëffening der Antiicken , met grootfche denkbeelden vervult is , de gebreken , die het daaglijksch leven eigen zijn , befpeuren , en dezelve vermijden of verbeteren kunnen , en men gewent zich tevens om het al te groote vuur der verhevene verbeelding te verkoelen , door de meerdere zwakheid , of liever , door de mindere fchoonheid in het daaglijksch leven.

Op dusdanige wijze , aan de eene zijde door de grootfche

fche denkbeelden der Antieken, de natuur ophelderende, en aan de andere zijde door het minder fchoone in de natuur, de al te verhevene denkbeelden maatigende, maakt men zich het waare middenfoortige in zodanig een graad, eigen; dat men bij elk ontwerp, 't geen men affchetst, iets verhevens ontdekt, 't geen echter de natuur bijblijft.

Intusfchen zij men wel bedacht, van niet te vervallen in een zwak waar van wij hier vooren gewag maakten, naamlijk, zich zulk een middenfoortige manier zo eigen te maaken, dat alle de beelden in eenen vorm fchijnen gegooten te zijn; men moet, naar maate men voorwerpen uit den eenen of anderen rang van menfchen wil afbeelden, zich van dat middenpunt verwijderen; de beoëffening, die men van de beide uiterftens gemaakt heeft, geeven de beste middelen aan de hand om, wanneer men iets grootsch wil affchetfen zich zo veel te meer het Antiek, en wanneer men het leven in zijn geringe wendingen wil maalen, des te meer het gewoone natuurlijke te vertegenwoordigen en voor den geest te brengen.

Men zoude, hier eene uitzondering kunnen maaken met betrekking tot hen, die zich opzettelijk toelleggen om het caracteristique van de geringfte levensftanden aftebeelden, zij, zeker, kunnen niet beter doen, dan zich al die kenmerkende trekken der voorwerpen van lagere ftaat, door een herhaalde befchouwing en naarmvolging, eigen te maaken, doch echter kan, naar ons inzien, de boven aangevoerde wijze van beoëffening voor hen ook zijn nut hebben, al waare het flechts om de keuze der fraaie ftanden, die men met oordeel in zijne lagere toneelen kan overbrengen, zonder daarom het eigenaartige der geringheid te verliezen.

De wijze van de beëffening der natuur, met opzicht tot het Menschbeeld, zo wij vertrouwen duidelijk genoeg bepaald hebbende, zullen wij ook nog iets van de natuurlijke voorwerpen in 't algemeen zeggen.

Onder alle de voorwerpen in de Schepping, welke doorgaands in de Schilderkunde worden afgebeeldt, zijn er zeker geenen, waar op de aanmerkingen, welke wij gelegenheid gehad hebben, te maaken, zo rechtstreeks toepasselijk zijn als op het Menschbeeld, uit hoofde dat de schoonste stukken der oudheid, in Menschbeelden bestaan, en ons van hunne andere werken, weinig, ten minsten weinig dat uitsteekend schoon is, overblijft; echter kan men met eenige verandering, dezelfde stellingen aanneemen, en denzelfden leiddraad volgen, in de overige gedeelten der Schilder- en Tekenkunde; wanneer men de fraaiste werken der meest beroemde jongere Meesters, in de verschillende Vakken, (bij voorbeeld in de beëffening van het Landschap Schilderen,) in de plaats der antieke Standbeelden stelt; het is waar dat wel in geene andere voorwerpen der Schepping, zulk een merkelijke verbastering en afwijking van het oorspronkelijk schoon, plaats heeft, dan in het Menschbeeld, maar men moet van eene andere zijde in het oog houden, dat er in de voorwerpen der Schepping, die ons gezicht daaglijks ontmoet, bij al de orde die er in heerscht, een zekere ordenloosheid plaats heeft, (wanneer men eenige van dezelve in massa beschouwd,) waardoor ze ongeschikt worden om in tafereel gebracht, en nevens elkander gevoegd te worden; hier moet de Kunstenaar verschikken, afnemen, en bijvoegen, om het oog door een overeenstemmende en tegen elkander werkende plaatting van couleuren en voorwerpen, licht en schaduw, wijking en kracht, in te neemen, en even als weg te slepen; te vergeefs zoude men meesttijds in
de

de natuur zulk een geheel zoeken, offchoon elk gedeelte het beste voorwerp ter navolging is; dus oeffene men zich, om dit, de natuur verfraaiende denkbeeldige te verkrijgen, naar de Werken van beroemde Meesters, aan wien dit, door een trapswijze opklimming in de Kunst reeds eigen geworden is, en men doe dit, (om bij onze voorige stelling te blijven) altoorens men tot de navolging der natuur zelve overgaa; om op die wijze, even als bij het Menschbeeld door de uitmuntendste kunstwerken, de verbeelding op te wekken, doch tevens door de beschouwing der natuur zelve, de al te verheven verbeelding te beteugelen.



T W E E D E

ZESTAL PLAATJENS.

NAAR TEKENINGEN VAN EIGEN INVENTIE.

N^o. 1. De Bedelende Grijsaert. 77 3

2. De Landloopster.

3. Het zittend Boertjen. 78 3 A T 2 E R

4. De Moeder speelende met haar Kindjen;

5. Het Boertjen aan 't Venster.

6. Het Boerinnetjen.

D E

BEDELENDE GRIJSAERT.

B E D E L E N D E G R I J S A E R T .

De manier van CALLOT gevolgt.

Geeft den armen hals toch iets!
Zie ! hoe gretig houdt hij de oogen
Op uw beurs en hand gericht!
Elke trek van zijn gezicht
Roopt u toe , heb mededogen ,
Wat toch is een aelmoes ? niets !

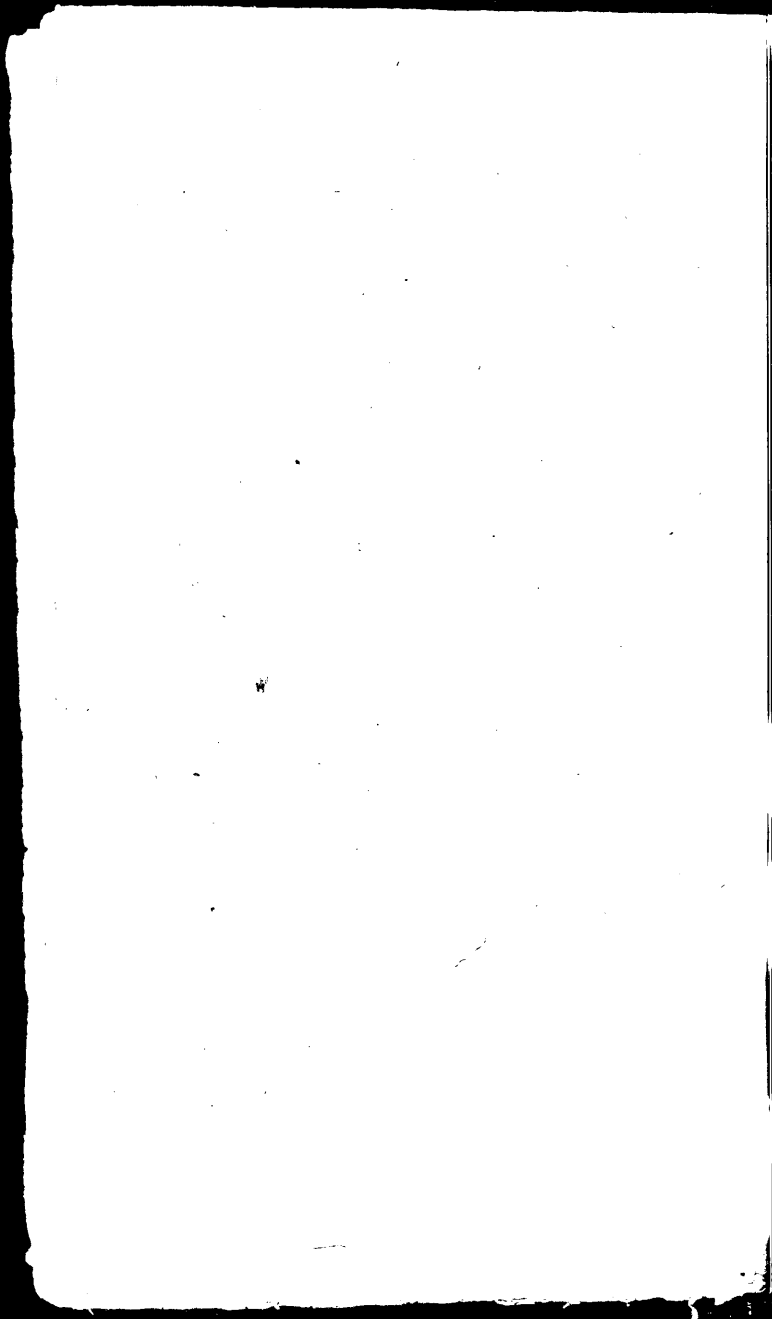
Met een appel paeit men 't kind ;
Met een duit dees wag'lende Oude ;
Rijkaerts ! ó zo ge u onttrekt
Ziet wat hem de Leden dekt
Tegen hitte , tegen koude ,
Regen , Hagel , Sneeuw en Wind !

Dankend valt hij op de kniën ,
En uw zegen is voldongen ;
Ja ! uw aelmoes heft zijn oog
En zijn dorre hand om hoog ;
Hun wordt Eng'len lof gezongen
Die der armen bijstand bién.

D. ONDERWATER.



P. R. ind. & f. ag. fort.



D E

L A N D L O O P S T E R.

D 2

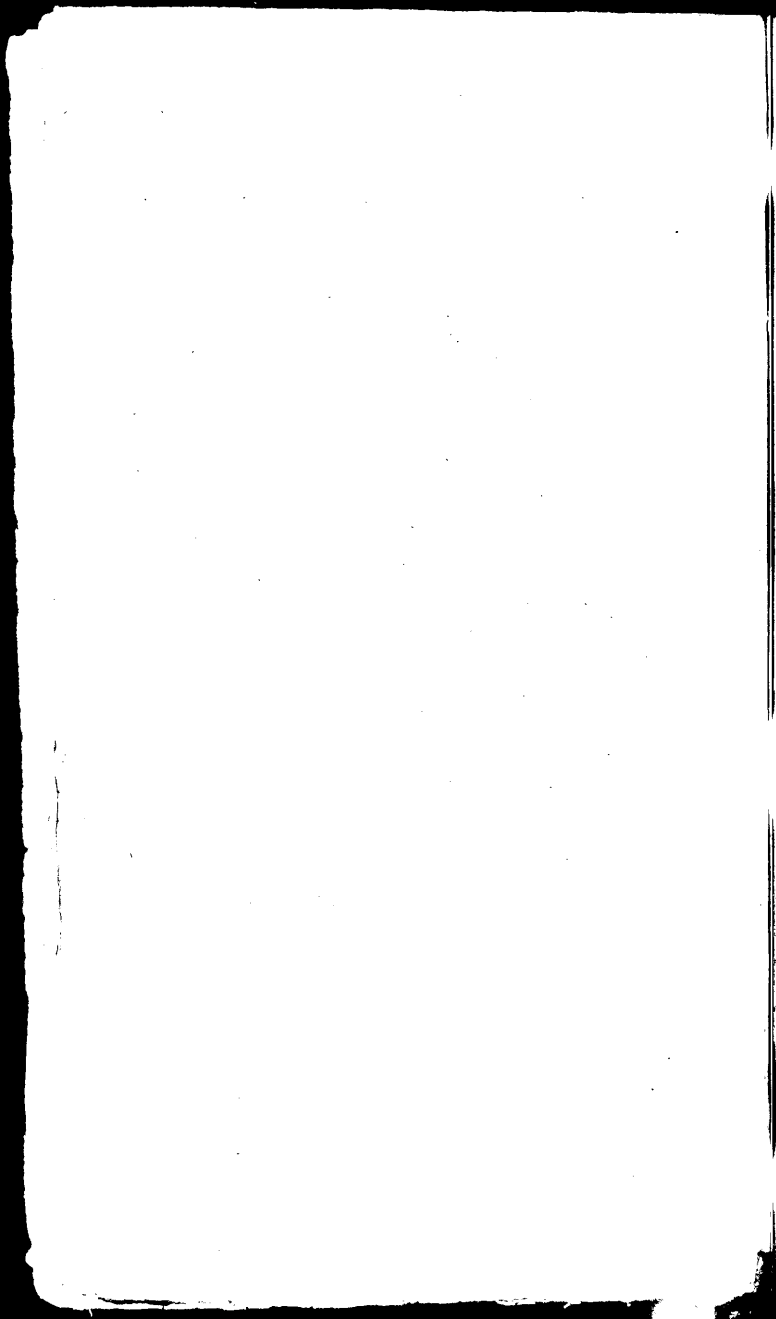
L A N D L O O P S T E R .

De manier van CALLOT gevolgt.

Lieve Kinders , gaet naer bed :
 Loopt niet langer zorgloos speelen ;
 Kruipt toch achter Moeders stoel
 Of Ma'ombe zal u steelen ;
 Ja ! de kinderdieverij
 Is in haer gelaet te leezen :
 Kleene Kinders kruip dus weg
 Wilt gij niet gestoolen wezen !
 En Gij , groote Kinders ! Gij !
 Kinderachtig als de Kleentjes !
 Weest niet dwaes ! beschouw met mij
 Eens dit schepzel , van de beentjes
 Tot het lieve kopje toe ,
 En zeg dan , of ge in de trekken
 Van dat dieven aengezicht ,
 Het vermoogen kunt ontdekken :
 Om , uit liniën der hand
 Goed geluk u te voorspellen ,
 Of , het geen gestoolen is
 d'Eigenaer ter hand te stellen !
 Zo ge in ernst , dit zeggen kunt
 Wil 'k mij condemneeren laeten ,
 Om met zulk een stinkend wijf
 Anderhalf minuut te praeten !!



P.K. inv. & f. ag. fort.



H E T
ZITTEND BOERTJEN.

ZITTEND BOERTJEN.

In ied'ren stand van 't menschlijk leven,

Wordt traegheid 't allerminst vergeven.

Een , schoon bedeed met geld en goed

En zwemmende in den overloed ,

Moet toch , als mensch , met al zijn krachten .

Het nut der Maetschappij betrachten ;

Hier smaekt men ed'ler wellust van ,

Dan ooit de rijkdom schenken kan .

Wat kan een schat alleen toch baeten ,

Die men welhaest moet achterlaeten ?

Maer , zo zij , op wier nijvre hand

Getuurd wordt van 't geheele Land ,

Zieh aan die wandaad overgeeven ,

Waer zal de menschheid dan van leven ?

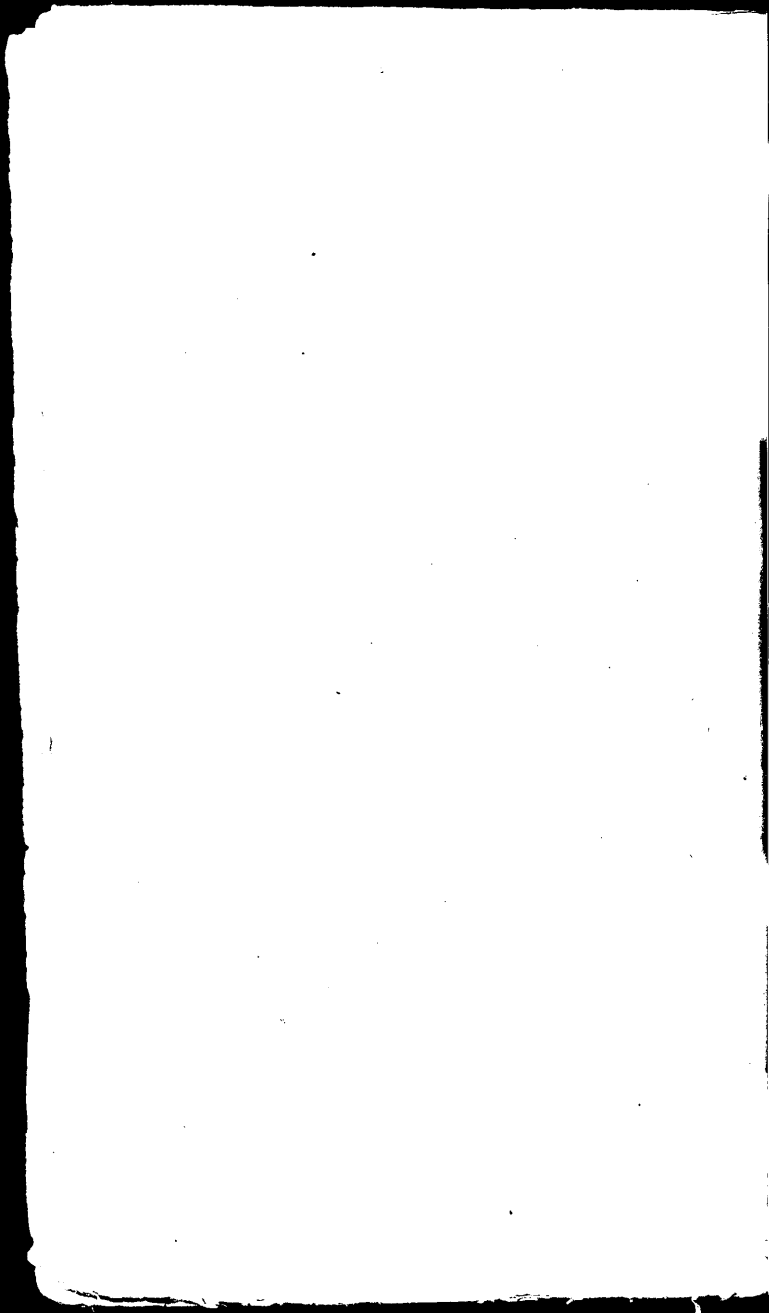
Een traege Landman doet gewis

Meer kwaed dan te berek'nen is ;

Hoe zou de Burgerij dan vaeren

Als al de Boeren Iuijaerts waeren ?





D E

MOEDER SPEELLENDE MET HEUR
KINDJEN.

D 4

MOEDER, SPEELLENDE MET HEUR KINDJEN.

Zo men de menschen wel beschouwt,
 Zijn 't alle Kinders, die met poppen zich vermaeken;
 't Wicht, dat zijn voetjens naeuw betrouwt
 Moet door het popje aen 't loopen raeken.
 Let op het menschelijk gellacht,
 In welk een bogt het zich moog' buigen,
 'Gij zult 't altijd overtuigen
 Dat het door poppen in beweging wordt gebracht.
 Let zelf op grôte en schrand're koppen,
 Wat men u ook vertelt, hoe zeer men praelt en prijkt,
 Hoe zeer m'in veeler oog een halve God gelijkt,
 Men blijft toch slechts een kind — men wisselt slechts van poppen.
 Zie daer de grootheid, die Natuur aen 't menschedom gaf;
 Men denkt aen 't speelgoed slechts. Wát kan ook 't zorgen baeten?
 Tot dat FREUND HAIN (*) ons wenkt, het alles te verlaeten:
 Weg is ons poppen, en — wij struik'len in het graf.

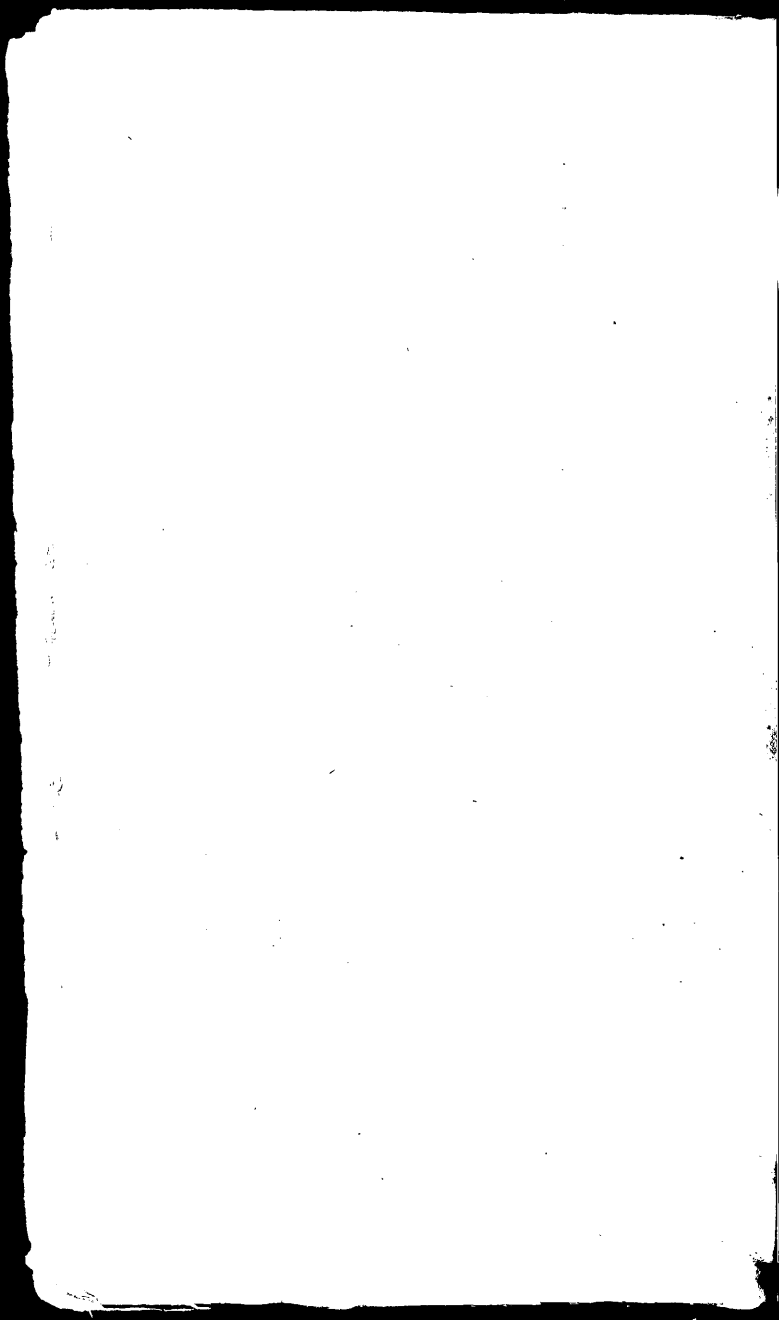
* * *

Gelukkig Hij, die om zijn leven te genieten
 Bij 't ijd'le kinderspel, 't geweeten niet beklad —
 En om zijn dwaes vermaek geen menschenbloed doet vlieten
 En dus zijn pop beschouwt met brein en bloed bespat.

v. H.

(*) De Dood, volgens *Claudius*.





H E T

BOERTJEN AAN HET VENSTER.

D 5

BOERTJEN AAN HET VENSTER.

Fortuin is uit de wereld niet !

Ik leg , met taai geduld , sprak *Piet* ,

Het venster uit na haar te kijken ;

Want werken dat verveelt mij lang ,

Als ik het zie word ik al bang ;

Hij , die 't verzonnen heeft , mag eeuwig van mij wijken !

Jan Werkgraag sprak , geheel verstoord :

Neen , luiäart ! nooit wordt gij verhoord ,

Fortuin zal nooit haar gunst u deelen ,

Zo lang uw traagheid op haar wacht ; —

Maar werk met lust bij dag en nacht ,

Dan zal haar milde gunst u met genoegén streelen.

Ik geef den brui , sprak luiäart *Piet* ,

Van u , om dat ge mij gebiedt

Haar steeds met werken te behaagen ;

'k Worde eer , ten spijt van u en haar ,

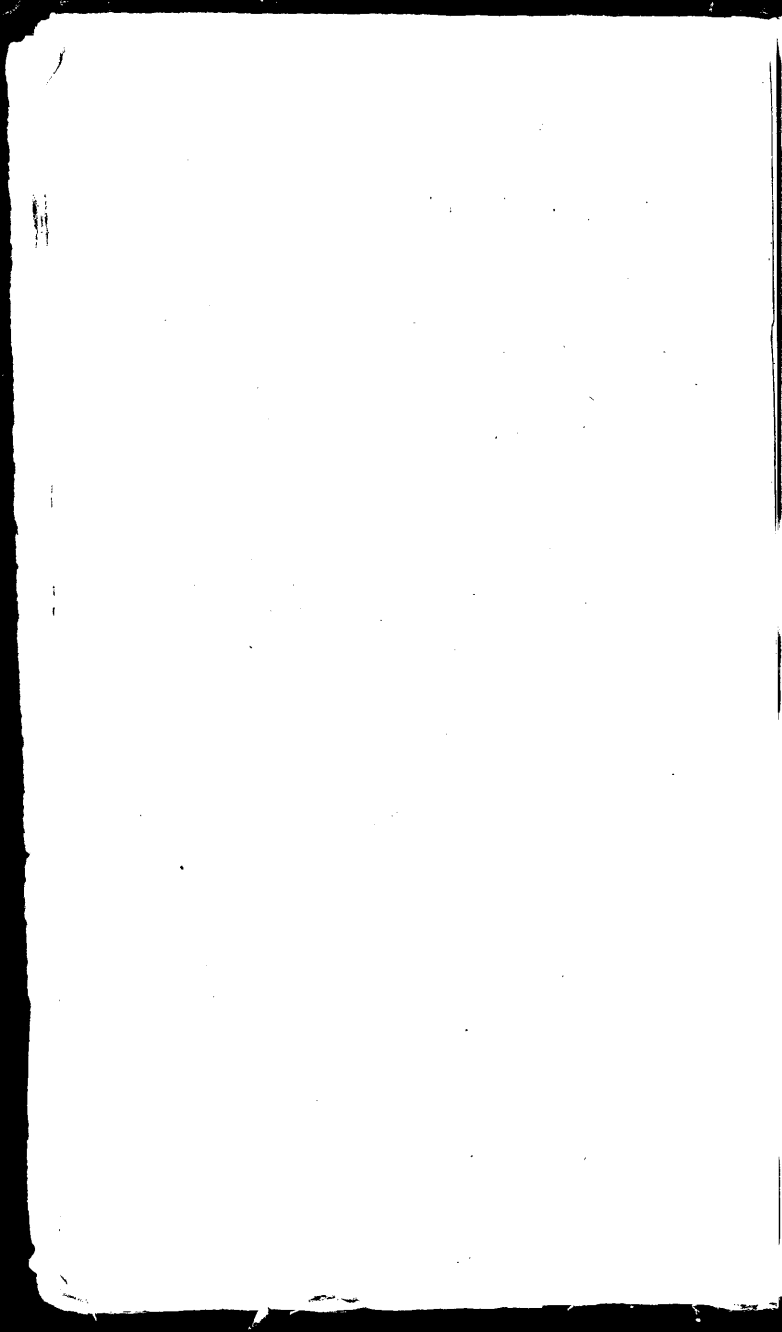
Een makkelijke bedelaar ;

't Is altijd vroeg genoeg om werkend zich te plaagen.

D. D O R S M A N.



9. Kinkert und S.



H E T

B O E R I N N E T J E N .

H E T
B O E R I N N E T J E N.

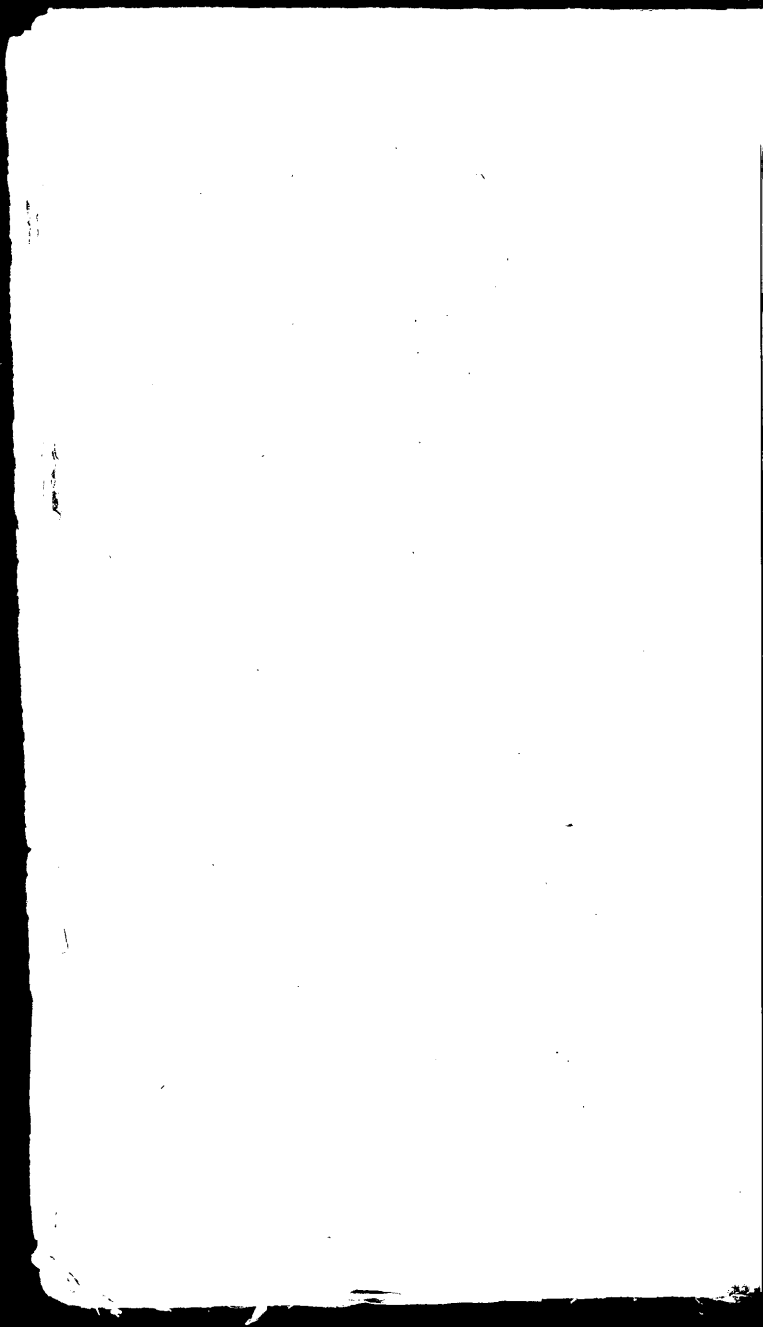
Een Vrouw zocht na haar Kind ,

Haar dierbaarst huwelijkspand ,

Zoo teſt van haar bemind ,

En — had het aan heur hand.

D. D O R S M A N.



VERHANDELING

OVER DE VERKIEZING, TER NAVOLGING VAN
GRAPPIGE VOORWERPEN, VOOR DE
TEKEN- OF SCHILDERKUNDE.

werp herkende) werd afgekeurd, inzonderheid, omdat de verkiezing van dergelijke voorwerpen te gering, en voor de vorming der smaak van jonge Kunstoeffenaars (*) té nadeelig was: ik nam de vrijheid met de meesten dier Heeren, in gevoelen te verschillen; en, de redenen, die ik in beide die gevallen, ter verdediging van mijn gevoelen, ter loops aanroerde, zal ik nu, in deze Verhandeling meer ontwikkeld, trachten voor te draagen.

Als een gevolg der opgenoemde en nog andere redenen, is mijn doel, te betoogen:

Dat de verkiezing van dergelijke voorwerpen, zeer bestaanbaar is met de grondregelen, welke ik in de tweede deezer drie Verhandelingen heb aangevoerd, en:

Dat de oefening naar dergelijke Voorwerpen, geenzints aftekeuren is, voor Jongelingen, die zich op de Tekenkunde toelleggen.

Alvorens tot dit betoog overtegaan moet men aanmerken, dat, het geene hier van gezegt zal worden, niet zo eigenlijk toetepassen is op voorwerpen, zo als die der volgende plaatjens, welke slechts een enkel bekend perfoon verbeelden, als wel op de beoëffening in 't algemeen der allergeeringste en grappigste Caracters in het daagelijks leven. — In het begin en midden der voorige Eeuw, muntte de Schilder VAN LAAR, (bijgenaamd *Bamboots*,) zodanig uit in het schetsen der eigenaartige hoedanigheden van dergelijke geringe en kluchtige verbeeldingen, dat zulk voort van onderwerpen, naderhand, bij de meeste Landaarten, naar

(*) Het was in een Collegie van Directie over Jongelingen, die zich in de Tekenkunde oeffenden, aan wien een Eerprijs uitgelooft was, en waar, onder anderen, de gemelde Tekening in concurrentie naar den prijs, was ingezonden.

naar den Bijnaam van dien Meester, Bamboches genoemd werden. — Wat laater hebben onder onze Nederland-
sche Schilders , inzonderheid daar in grooten roem be-
haald, *Ostade, Teniers, Jan Steen*, en anderen ; en dit
foort van Voorwerpen bij de Liefhebberen genoeg be-
kend ; zijn eigenlijk die geenen , welken hier bedoeld
worden , offchoon de volgende Plaatjens insgelijks als
een tak daar van , moeten gerekend worden.

Hoewel het waar is , dat wij de al te onmiddellijke na-
volging der Natuur , in onze vorige Verhandeling af-
keurden , gelooven wij echter dat dit zeer wel is over
een te brengen met de keuze om grappige Voorwerpen
te verbeelden ; want men moet voor eerst , niet uit het
oog verliezen , dat het een merkelyk onderscheid maakt ,
of men zich als jong Kunstenaar in de groote algemeene
grondregelen der Kunst oeffend , dan wel of men , de-
zelve doorgelopen hebbende , zich een bijzonder Vak
uitkiest , waarin men dan blijft voordwerken , om daarin
den hoogst mogelyken trap van vordering te bereiken. Het
blijft toch ontwijfelbaar de beste leerwijze dat men , al-
vorens zich tot een bijzondere keuze van onderwerp te
bepaalen , eerst de kunst in 't algemeen beoefene , en
dan meenen wij nog , dat , het in die Verhandeling aan-
geprezene middelfoortige , als de beste algemeene regel
kan beschouwd worden , waarvan men zich dan meer of
minder verwijderd , naarmate de bijzondere keuze zich
tot grooter of geringer onderwerpen bepaald , behalven
dat , is er nog eene andere reden , welke wij daar reeds
hebben aangestipt , doch die hier nog eenige uitbreiding
verdiend , naamlijk : dat de eenvoudige navolging der
Natuur , door derzelver gebreken , op zich zelve niet ge-
noeg is tot het ontwerpen van een tafreel , maar dat des
Kunstenaars vernuft moet tusschen beiden koomen , om de
schikking , niet alleen natuurlijk , maar tevens bevallig ,
en welgeplaatst te maaken ; wanneer nu een Tekenaar ,

E

Wiens

wiens keuze zich alleen tot het Vak der Bamboches bepaald, eenvoudig de natuur volgt, kan zulks nimmer voldoende zijn om hem de vereischte kundigheden te verschaffen, ten zij hij er tevens de hoogere oeffeningen bijvoege, welken wij hier vooren aangewezen hebben; dus blijft tot de verkiezing van schoone standen (of-schoon, nog zo, in 't grappige vallende) de goede smaak, die voornaamlijk uit de navolging der Aloude Kunststukken te verkrijgen is, ten uitersten noodzaakelijk, en op deeze wijze is ook, naar ons inzien, de algemeene regel, welken wij in de tweede Verhandeling aanvoerden, zeer wel overeen te brengen, met de keuze der geringste en kluchtigste Voorwerpen. —

Het zal even ligt vallen te doen zien, dat de oeffening naar dergelijke grappige Voorwerpen, niet alleen niet aftekeuren, maar zelf in veele gevallen, aanteprijzen, en voor sommigen volstrekt noodzaakelijk is.

Dat die oeffening als een aanleiding tot het vermogen om van dergelijke Beelden, in alle gevallen gebruik te kunnen maaken, in 't algemeen niet te verwerpen is, is bewijsbaar uit den grooten regel in de Teken- en Schilderkunde, dat men een stuk alleen kan bevallig maaken door de naauwkeurige tegenstelling, niet alleen van dag en schaduw, kracht en zwakheid, maar ook als men 't zo mag uitdrukken van Ernst en Boert; — als men nagaat hoe een Dichter of Redenaar, dikwils zijne ernstigste voorstellingen kracht bijzet door eene gepaste boertige tegenstelling, en men hierbij in 't oog houd, dat de grondstellingen der Dichtkunde altijd op de Tekenkunde toepasselijk zijn, dan is het niet moeilijk nategaan dat de Tekenaar, ook zelf in verhevener onderwerpen dikwils met vrucht dergelijke grappige tegenstellingen maaken kan, offchoon dit met een naauwgezette voorzichtigheid geschieden moet, om de waardigheid van het onderwerp, 't zij Historisch; 't zij zinnebeeldig, niet te kwetsen, be-

behalven dat het den Tekenaar altijd als tot een afwisseling kan dienen, om bij het uitvoeren van gewichtiger ondernemingen, eens den boog te ontspannen, en door een dergelijke snaaksche verbeelding, eens den lust aante-
vuuren, welke handelwijze, wij niet zelden bij groote Meesters aantreffen. —

Voor sommige anderen is de navolging van dergelijke grappige Voorwerpen, niet alleen nuttig, maar volstrekt noodzaakelijk, naamlijk voor hen wier keuze geheel en al valt op het verbeelden van boertige onderwerpen, 't zij vrolijke Kermisgasten, dronke Boeren, kluchtige Potzemaakers, Vechtenden, Kreupelen, Bedelaars, of dergelijken, in 't algemeen met den naam van Bamboches, of Ostadens, (naar die daarin uitgemunt hebbende Meesters) bestempeld, voor hen toch, is het volstrekt nodig om de natuur in alle die geringe leidingen nategaan om langs dien weg het eigenaartige en natuurlijke in die geringe Characters op het levendigst en met de meeste uitdrukking na te bootzen; hieraan zal wel niemand twifelen, doch wij moeten trachten de Verkiezing van dit vak der Kunst te verdedigen, en te toonen dat dezelve niet beneden de waardigheid van een Kunstenaar is, zo als zulks somtijds wordt voorgegeeven.

Het zedelijk doel der Teken- en Schilderkunde, om naamlijk door het schetsen van edele voorbeelden, het hart van den beschouwer, voor verheven gevoelens vatbaar, en tot de uitvoering van groote daaden bekwaam te maaken, wordt zeker in vroegere tijden, toen de voornaamste Kunststukken alleen in Tempels en Raadzaalen, als voorwerpen van eerbied en aanspooring geplaatst waaren, beter vervuld dan tegenwoordig nu de voordbrengzels van het Pen-
ceel, als loutere liefhebberijen in de verzamelingen van Kunstminnaaren geplaatst en bewaard worden. Van hier is, dat men tegenwoordig meer verschillende manieren en onderwerpen behandeld dan voorheen, toen alleen geeste-

lijke en historische Ordinantiën voldoen konden, en van hier ook, dat het thands onverfchilliger is, welk onderwerp een Kunstenaar verkiest, indien hij slechts weet uitmunten, en de natuur voor te stellen op eene wijze, die ons bij de beschouwing als wegvoert en ons hart inneemt; en hiervan laatstelijk, dat de Schilderijen van *Ostade*, *Teniers*, *Jan Steen*, (om nu maar bij onze landgenooten te blijven, dewijl die ten allen tijde het meest in dat vak uitmunten,) bij de liefhebbers zo hoog, ja hooger geschat worden, dan de beste Historische of Zinnebeeldige Stukken.

Als een tweede reden ter verdediging van de keuze der onderwerpen mag men met grond in aanmerking brengen, hoe dat dikwils, en wel zichtbaarst in de beoeffening der Wetenschappen, de onderscheiden neigingen van 't hart, verschillende uitwerkzelen voortbrengen, de een zijne bestemming in het ernstige, de ander in het vrolijke schijnende aan te wijzen, en dat de Involging van deeze neiging alleen, iemand op een hoogen trap van uitmuntendheid kan doen rijzen. De zaaden, die de natuur in ons gelegd heeft, kan men doen uitbotten, en tot eene zeer aanmerkelijke hoogte doen opschieten, mits dat men blijve voortwerken op den zelfden aanleg, waartoe de natuur ons bij vorming van die zaaden bestemde, doch wanneer men daaraan een andere leiding geeft, zullen ze niet alleen nooit heur volkoomen wasdom bereiken, maar zelf in de geboorte verstikt worden, wanneer men dus een jongeling, die neiging en geschiktheid voor de Teken- en Schilderkunde gevoelde, en wel voor het boertige vak, waarvan wij gesproken hebben, wanneer men, zeggen wij, hem wilden dwingen, om van die verkiezing aftezien, en zich tot een ander vak te bepaalen, zoude men hem immers niet alleen beletten, dien trap van uitmuntendheid te bereiken, waartoe hij anders naar alle waarschijnlijkheid zoude gekoomen zijn, maar zelf geheel en al de neiging in hem

hem uitdooven; en indien bestendig, die verkeerde handelwijze gevolgd was, hoe veele naamen zou men in ons Vaderland dan niet van de lijst der groote Schilders moeten veegen!

Men vergunne ons ook, aan hen, die de kluchtige en grappige afbeeldingen der natuur verwerpen, te vraagen: Indien ze alleen de naauwkeurige beëffening van het Antieke kunstwerk goedkeuren, om daar door verhevene Historie-Schilders te vormen, in welken rang men dan de Landschap- Bloem- en Zee-Schilders plaatsen moet, die zekerlijk dan niet onder de Historie-Schilders gesteld kunnen worden? Waarschijnlijk herinneren zij zich niet, dat er hier geen middenweg kan plaats vinden, en dus alle de groote mannen, die in die vakken gewerkt hebben, zouden moeten afgekeurd worden, 't welk toch zekerlijk hunne meening niet zijn kan.

Ter verdediging der verkiezing van dergelijke koddige Afbeeldingen in Teken- en Schilderkunde, zullen wij, als de laatste, nog deze gewichtige aanmerking hierbij voegen: als men met oplettenheid de meeste, inzonderheid de algemeene regelen der Dicht- en Schilderkunde met elkander vergelijkt, zal men daar in zulk een juiste overeenstemming vinden, dat, daar het verschil slechts in de werktuiglijke behandeling bestaat, (en zekerlijk nog wel minder dan men oppervlakkig denkt) de voordbrengzelen en uitwerkzelen dezelfden zijn, en gelijk de Schilderkunde te recht een spraaklooze Poëzij, en de Dichtkunde integendeel een spreekende Schildering genoemd wordt, men zo ook de grondregelen der eene, naar die der andere berekenen kan; men herinnere zich daarbij, dat men in de Dichtkunde minder naar het onderwerp, dan wel naar de behandeling oordeelt; dat een gering en weinig be-
duidend Voorwerp door de juist geplaatste en tevens natuurlijke versierfelen van den Dichter onze opmerking

niet alleen waardig, maar zelf van een aanmerkelijk belang kan gemaakt worden, en hem den billijksten lof doen wegdraagen, en men dus bijgevolgtrekking moet toestaan, dat de Schilder niet van een evengelijk recht kan verstoken worden, zodra hij, al waare 't ook zelf het geringste voorwerp in de natuur, weet afte maalen, op eene wijze die belang verwekt, onze opmerking als afdwingt, en eene gegronde goedkeuring wegdraagt. Hoe menig Dichter schetst geringe huislijke toneelen, welke met reden worden toegejuicht, en waarom zou de Schilder dan altijd bepaalt moeten blijven bij verheven onderwerpen? met welke zachte couleuren schilderde *Poot* het Landleven, en wie zoude intusschen van hem een Heldendicht dat met die van *Milton* of *Klopstok* gelijk stond, geëischt hebben, en was *Poot* daarom minder groot dan zij? is het onvergelykelyk Naïf van *de la Fontaine* niet verre boven honderd Heldendichten? en zou de onnavolgbaare *Molière* ooit in Treurspel iets meer hebben kunnen verrichten dan hij in 't boertige gedaan heeft, of zou zijn roem hem langer overleefte hebben, dan hij thands doen zal? en waarom zou dan (men lette wel, als kunde, geest, en uitvoering gelijk staan) een *Ostade* beneden *Rubbens*, een *Teniers* beneden *le Brun*, geplaatst worden? de Natuur bevallig, en met verkiezing naar te volgen, is de groote grondregel der Schilder- en ook die der Dichtkunde, maar zonder de bepaling, welke kring men zich verkieze, en waarom zou het, daar dit ontwijfelbaar is, den Schilder minder geoorloofd zijn dan den Dichter, om de Natuur ook zelf in heure geringste wendingen naartebooten?

Deeze laatste aanmerking schijnt ons gewichtig genoeg om de zaak te beslissen, en te doen toestemmen, dat het verbeelden der grappigste Voorwerpen, als ze slechts de betaamlykheid niet kwetzen, en uitgevoerd zijn volgens de

de naauwkeurige regelen der kunst, welke uit de natuur worden afgeleid, niet kunnen gezegt worden beneden de waardigheid der edele Schilderkunst te zijn.

Wij kunnen niet nalaaten, ten behoeve der jonge Liefhebbers nog eenige invallende aanmerkingen hierbij te voegen, aangaande den aart en eigenschappen der zogenaamde Bamboches.

Men kan niet genoeg herhaalen de aanprijzing des grondregels in de Teken- en Schilderkunde, dat in elk onderwerp, 't geen men afmaalt, de uitdrukking en het caractère der Natuur moet gevonden worden, maar zo dit ergens waar is, moet het vooral in dit vak zijn, men moet, welke regels ook de Kunst aan de hand geeft om door een goede schikking het geheel te verfraaijen, niet uit het oog verliezen, dat, gelijk een schoon Historieftuk door deszelfs waardigheid, een fraai Landschap door deszelfs aangenaamheid ons hart inneemd, hier in deeze onderwerpen niets is 't welk bij den beschouwer eenige aandoening verwekken kan, dan alleen de naauwkeurige uitdrukking van het eigenaartige der Caracters, en, het kluchtige derzelven; — om in beide die eigenschappen wel te slaagen moet men niet alleen in honderd geringe omstandigheden de natuur van nabij bestudeeren, maar zelf een natuurlijke dispositie en luim voor het grappige bezitten, ten minsten het talent hebben om zekere treffende en tekenachtige toevalligheden te vatten, en in den geest te prenten, dewijl de fraaiste en Characteristiekste, doorgaands maar een oogenblik bestaan. Behalven dat, daar men in alle gevallen, voorwerpen verkiest, die tekenkundig het schoonste zijn, dat is, zulken die het meeste treffen, zo moet men desgelijks in dit vak, de allergeeringste standen, en de allerkoddigste voorwerpen verkiezen, welke men vinden of zich verbeelden kan, dewijl dezelve altijd de meeste uitdrukking hebben, en het is deeze regel waaraan de hier voorgenoemde groote

Meesters, ten deele hunnen roem verschuldigd zijn. — Zo ook zorgte men dat al het bijwerk in denzelven smaak zij, en alles wat in het stuk voorkomt, dezelve kenmerken van natuur en geringheid behouden, want om, bij voorbeeld, een bende dronke of vechtende Boeren, in een Tempel of Paleis te verbeelden, zou niet alleen ongepast zijn, maar ook oneindig minder indruk maaken, dan in een bouwvallige en havelooze Kuf of Kroeg; en op die wijze diend het bijwerk altijd evenredig te zijn, niet alleen, aan 't hoofd onderwerp van het stuk, maar dit moet zich, zelf tot in de minste kleinigheid, uittrekken. —

Alvoorens geheel te eindigen vergunne men ons nog, iets aangaande de volgende Plaatjens, aantemerkten; de wijze om dergelijke personeele Voorwerpen gemeen te maaken, is wel bijzonder, doch echter niet geheel en al nieuw, zo vindt men onder anderen van *Salvator Rosa*, een boekjen met figuren, welke allen, volgens aantekeningen van dien tijd, bekende, en naar 't leven getekende Voorwerpen; ieder kent de Bedelaars van *Callot*, welke insgelijks allen, ten zijnen tijde bekend, en door hem naar 't leven gevolgd waaren. Onder onze Landgenooten heeft *C. J. Vischer*, een boekjen uitgegeeven, onder den Tijtel *Tonnel des Wereldt*, bevattende 72 allerkluchtigste kopjens naar Tekeningen van den ouden *Breugel*, alle bekende perfoonen; met bijgevoegde grappige zesregelige vaersjens bij elk kopjen, en enkelde anderen van dien aart; zo dat de verkiezing om dergelijke bekende perfoonen, op die wijze te vereeuwigen, niet nieuw is. —

D E R D E

ZESTAL PLAATJENS.

DOOR MIJ NAAR 'T LEVEN GETEKEND.

Nº. 1. Afbeelding van JEAN BAPT. FERTEZ.

2. ————— KL. LANGENAKKER.

3. ————— RONDE K

4. ————— MARVTJE VAN HARTEN, bijgenaamd
Kluit Water en Brij.

5. ————— GERRIT DEN DOCTER.

6. ————— DORIS.

1/2

SUR, OP DE
AFBEELDING
VAN
JEAN BAPTISTE FERTEZ.

SUR LA PORTRAI

duin geweezenen

TALJEURS VALLAI.

Kleermaakers Knecht.

*D*emandee voo, *quie es*, die hier in beeldnis staat,
Sie deftig, achtbaar, en *se* schrande van gelaat?
Quie toezoe, altijd, fransch met *sjacuin* sprak *parlee*,
Pluu vief *q'unn' oer*, een beer; *traï* ned'rig *abtijsa*?
Vojee son *taite mai*; *sa sjappoo*; pruik en rok;
Hoe *Umbel!* *san epee*; *sur Caano*; zonder stok;
An plas duin *paare pluu*, een broek *deffoe la braa*;
El swie; *an rijp*, in niets, *le neuve mode* naa.
Regardee son *Calloï*; zijn kousfen; *baa*; *soeljee*;
Sai *zambe*; beenen, *ee sai* vlugge voeten; *pjee*;
Taljeur van zlin beroep, *de toe* geliefd; *cherrie*;
Emable; deugdzaam ook, *offie*, is hij, *lewie*.
See don; weet dan, *que l'om*, de man die gij hier ziet,
Is ZAN BATIEST FERTEE; *coonne* voo nu hem niet?

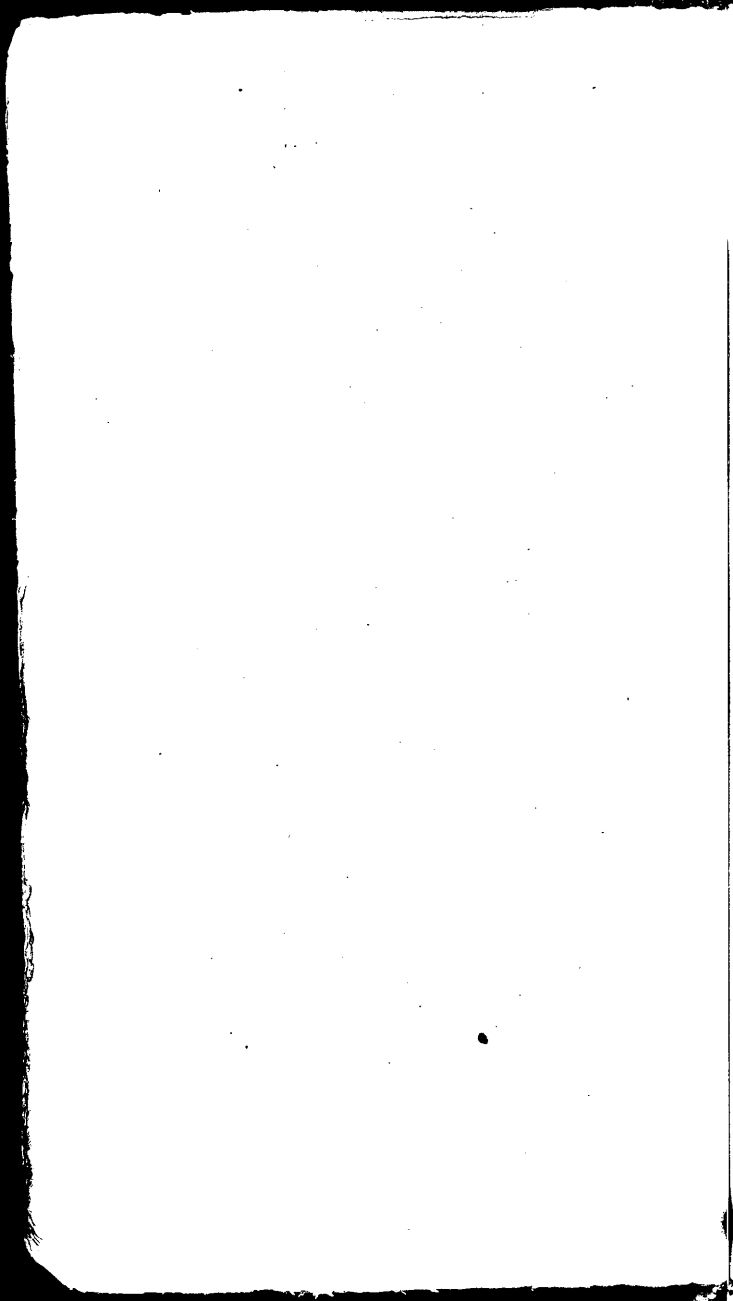
A. HEYBLON.

Ecclerfseffeman. Opheldering.

La Ledeur, den Leezer, gelieve te weeten, dat het onverschillig *yn-*
differan waare, voor deezen, *ancor an vie* zijnde (*avan son mor*
quie devan *tomba* in Leyden, *fuur la* 10. Sept. 1796. *Vjel* zijnde
54 an) op welk eene wijze *elle* hij, fransch sprak, als *mai* een *Otero*
hem kon *antandre*; geenerleie *lienjes*, regels, de taal betreffende *venai*
bij *iel* te pas; *Owie*, *owie*, *se vree*, 't is waar, zal *sjacuin* getuigen,
die *Elle* gekend heeft: *Zjollie*man wist *elle*, *fransee* *ee* *bollandee* on-
der een te mengen. —



P.K. ad viv. del: 2 f.



O P D E

A F B E E L D I N G

V A N

K L A A S L A N G E N A K K E R.

W ie kent aan 't sier gelaat

In deeze Afbeelding niet de hupschte man uit Leyden?

De nuchterste IJveraar, in 't stadig nieuwsverbreiden,

Ten dienst geredt, voor wie? voor allerleiën staat; —

Noem hem slechts 't Nieuwspapier, 't welk gij begeerd te leezen,

Hij heeft een ruim verschoot, (trots (*) *Abspoel* en zijn Maats.

Doch voert als die Mercurius niet halve zo veel praats.)

't Zal op uw wenk terstond aan uwe woning weezen;

Hij stapt er reeds naar toe; — wat gadelooze vlijt! —

Gij ziet een Kranipakket in de ééne hand hem draagen;

In de and're een goede stok om 't lichhaam te onderschraagen

Als (†) op de gladde straat hem soms den voet ontglijdt.

't Moog dag of Avond zijn, in Zonneschijn of Regen;

In Mist; in Hagel; Sneeuw; in IJzel; Storm of Vorst;

In Bliksem; Donder; Weér noch Wind ontziet die borst;

Ook houdt geen Kroeg of Drank in zijn beroep hem tegen;

„Wie hier verlegen vraagt, wat lof hem verder voeg'?

„'k Noem L'ANGENAKKER slechts, dat 's al, en 't is genoeg.”

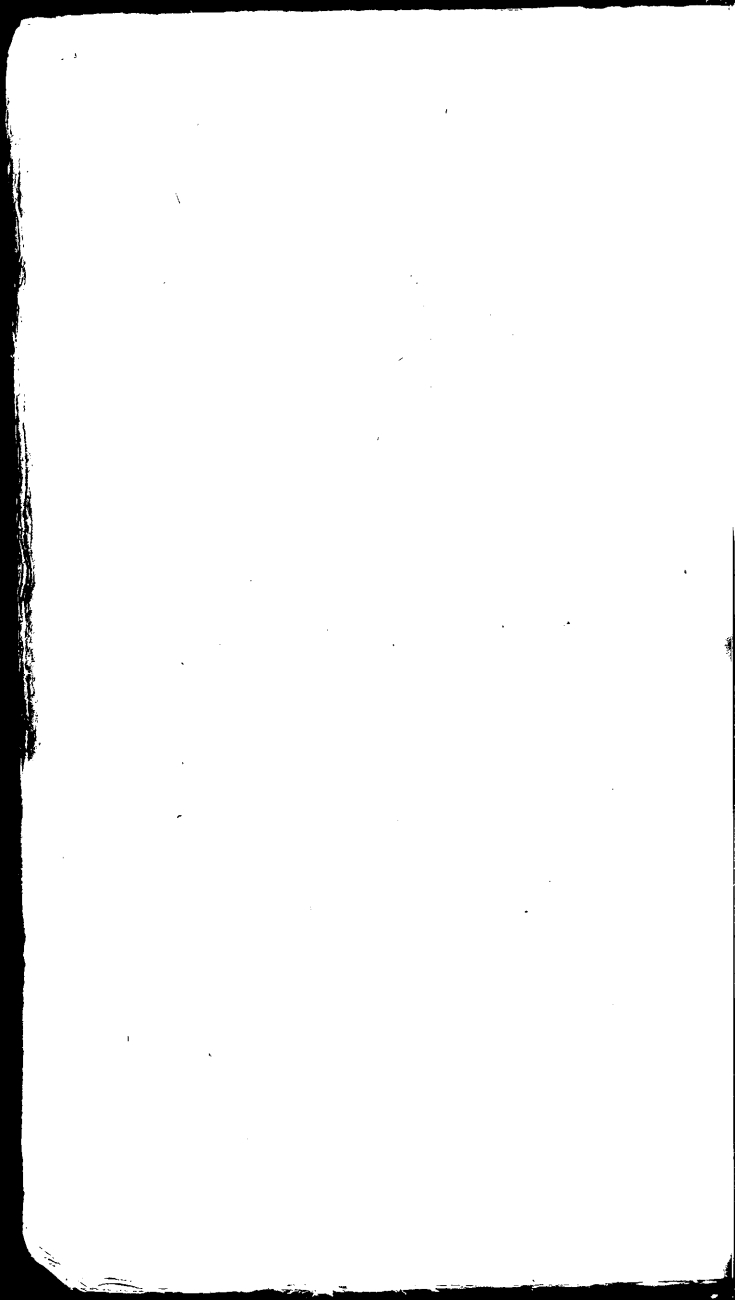
A. HEYBLUM.

(*) Mede een beroemd Courant-ombrenger in Leyden.

(†) Om alle ongunstige gedachten ten zijnen opzichte voor te koomen, leeze men slechts den zestienden regel. *Ook heest &c.*



P. Kierulff del. W. Feil



OP DE

A F B E E L D I N G

V A N

THEE-TAFEL, GEZECT RONDE K.

OP DE AFBEELDING VAN
N. N.

*Pakjesdrager aen 't Haerlemsche Veer : bij zijn Ambtge-
nooten ; en andere straetslijpers bekend onder den
naem van JAN RONDEKONT.*

Hier is alles , alles aertig ,
Let op Hoed , op Pruik , en Das !
't Staet hem of 't geschilderd was ,
Zie hoe deftig ! — hoe eerwaardig
Zijn de trekken van dien Neus ! —
Lees de Wijsgeer uit zijne oogen ! —
In dat mondje , wen het zwijgt ,
Zit een Cicero's vermoogen .

Zie dat Incroyable Kieftje
Of 't hem is aen 't lijf geivacid !
Let op heupies , knietjes , voetjes ,
o ! Ze zijn met smaack gedraeid !
Wel is waer , 't gebouw der Leden
Heeft geen evenredigheid ;
Maer Natuur , toen zij hem vormde
Was ook juist haar' pasfer kwijt .

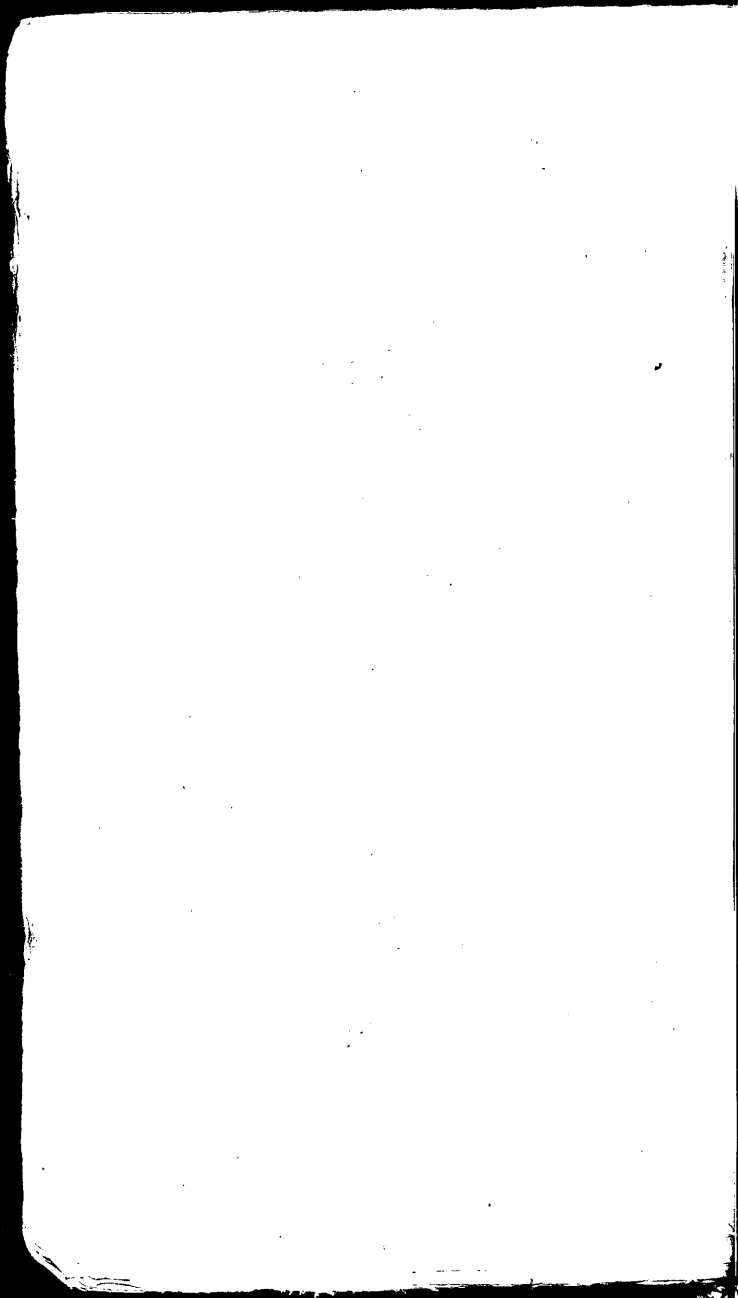
Pasfagiers ! dat gij d't Ventje
Bezigt , om u 't rechte spoor ,
Zo gij vreemd zikt , aen te wijzen ,
Is zeer wel ; maer kan 't er door
Dat gij zoo'n gebrekkig schepzel ,
Die met moeite leegslijfs gaet ,
Zulke onmenschenlijke vrachten ,
Op zijn zwakke Leden laed ? (*)

D. ONDERWATER.

(*) Dat een Reiziger , die 't betaalen kan , zijn koffer , valies , of welken last hij ook hebbe , voor zijn geld draegen laet is allezins billijk ; echter levert het gezicht , van een' jongen welgespierden knaep , leegslijfs , 'en ons gebrekkig ventje — met een vragt waervoor zijne krachten niet berekend zijn — naest elkander een hatelijk Contrast op.



P. K. ad V. del & f.



OP DE
AFBEELDING

VAN

MARYTJE VAN HARTEN,

ANDERS GENAAMD

KLUIT WATER EN BRIJ.

OP DE AFBEELDING VAN
MARYTJE VAN HARTEN, (*)

*Omstreeks de Maare Poort, en in andere wijken van
Leyden bekend onder de kluchtige naam van
KLUIT WATER EN BRIJ.*

„ 'k **M**oet aan de Pasfagiers thands om een aelmoes vraegen,
 „ Mijn Heer! schoon ik in vroeg're dagen
 „ Het zeer wel stellen kon. — 'k Was in mijn jeugd gezocht;
 „ 'k Heb meenig jongeling het hoofd op hol gebrocht;
 „ Want, lijder, 't spijt mij thands, 'k was wel wat los van leven
 „ En, die niet kaerig was in 't geeven
 „ Stond ik al ligt een gunstje toe,
 „ Maar nu ben 'k al dat ijd'le moê;
 „ Ik schik mij thands tot goede zeden —
 „ Ik kruisig mijn bedorven leden,
 „ En wenschte, dat de dart'le jeugd,
 „ Zich toch wat vroeger, weêr begaf op 't pad der deugd.”

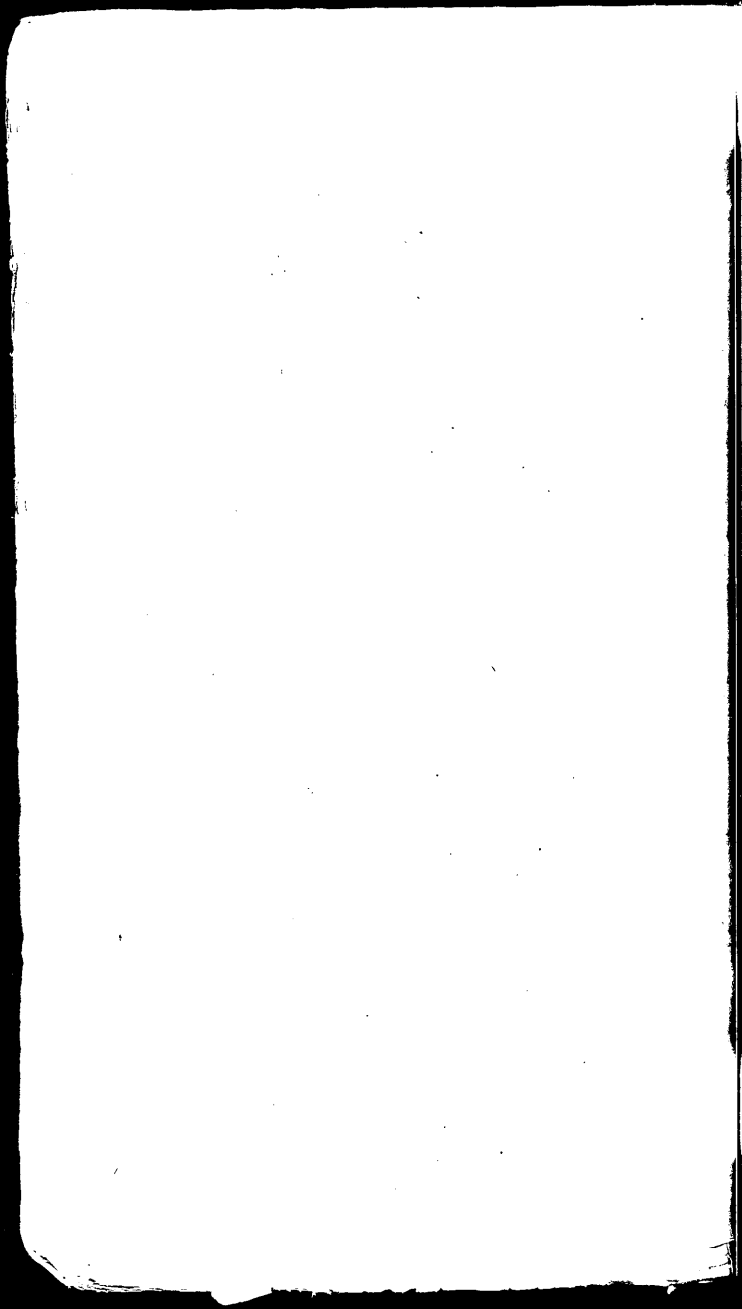
Bravo, Marijtje! braaf! 't zijn dartele vermaaken,
 Nu gij het zondigen moet staaken
 Verheug u echter kind! dat uw bevalligheid,
 Gewis de kieschheid niet tot wellust heeft verleid.
 Als al de Hoertjes met uw schoonheid moesten pralen,
 Zou meenig jong'ling niet van 't spoor der reden dwaalen.

v. H.

(*) Onder 't afdrukken van dit vaersjen verneemen wij, dat MARYTJE, deez-
 zer wereld overleden is, gelukkig dus, dat wij even bij tijds ons in staat
 gesteld hebben haar Afbeeldzel den Nazaat overtredragen.

Nota van den Uitgever.





OP DE
AFBEELDING
VAN
GERRIT DEN DOCTOR.

OP DE AFBEELDING VAN
GERRIT, BIJGENAEMD DEN DOCTOR.

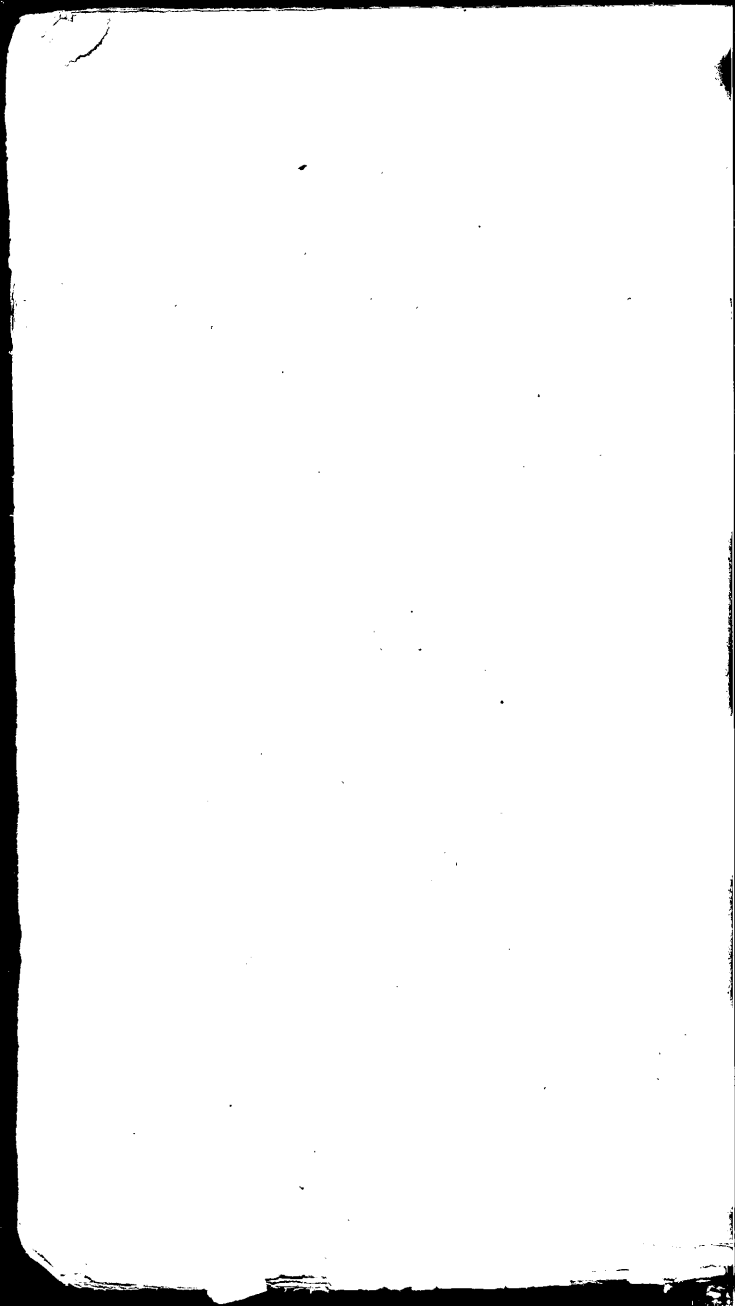
Kroost van Vader Esculaep' !
 Staer Eerbiedig! elk der trekken
 Van deez' doorgeleerden Knaep
 Moeten uw bewond'ring wekken;
 Noch de Urine, noch de Tong
 Worden ooit door hem bekeeken,
 Enkel op 't gevoel der Pols
 Weet hij in wat vel wij steeken.
 Neeltje buikwee, vraegt hem: „ Och
 Lieve Gerrit wat manqueert me? ”
 Gerrit voelt haer Pols. „ Je scheert me
 „ Malle Meid, maer 'k zalje toch
 „ Voor je schuinsche kwael iets schrijven;
 „ Daer! een pil twee drie hier van
 „ Zo je ze gebruiken kan,
 „ Zal die nesten u verdrijven. ” —
 Sijme die haest geen Jenever
 Lust, vraegt Gerrit wat hem deert.
 Gerrit voelt zijn Pols „ en zegt hem
 „ Zorg maar dat ge uw keel wat smeert
 „ U manqueert alleen een Zoopje, ”
 Zo red Gerrit ieder eên,
 En hij doet het voor een Koopje,
 Is zelfs met een duit te vreen.

Mogt dat soort van Esculaepen
 Dat (niet wijzer zijnde als hij)
 Zijn eenvoudig schilderij
 Lachende staet aen te gapen;
 Ook, als hij, slechts bijstand biên,
 Aen fractjongens, hoeren, lappen;
 Mogt hun Kunst geen nutter liên,
 Doen naer de and're waereld stappen ! !

D. ONDERWATER.



P. Rikert del. & f.



OP DE
AFBEELDING
VAN EENEN
DUBBELD GEBULTTEN.

OP DE AFBEELDING VAN EENEN
DUBBELD GEBULTTEN.

Neen! dit is Efopus niet,
Die gij meend dat gij hier ziet,
Gij zoudt deerlijk u vergiften!
Niemand zegge, „ 't kan niet misfen,
„ Borst en Rug, 't heeft al den schijn,
„ 't Moet en zal Efopus zijn. ”
Dan; met oorelof, mijn Heeren!
Zaagt ge Efoop' ooit schoenen fineeren?
Maakte die ooit gespen schoden,
Voor twee stuivers 's weeks ten loon? (*)
Laaten wij elkaër niet soppen,
Zaagt ge Efoop' ooit rok uitkloppen?
Of voor Heeren van farfoen,
Koolen in een Kachchel doen?
Welk Student heeft van zijn leven
Ooit, een rooijen duit gegeven
Aan den Boechcheljoen Efoop'
(Zeker geen in gantsch Euroop')
Om Jenever voor te haalen?
Deezen wel, en duizendmaalen;
Vraagt 't in 't Staats-Collegie maar;
Daar staat hij voor ieder klaar;
Elk roemt daar op d'ed'le gaaven
Trouwen dienst, en Deugd diens braaven;
En vergeld van tijd tot tijd,
Mild en heusch zijn noesten vlijt;
't Zij, met hem een flok te geeven,
Brood, hen overig gebleeven,
(†) Zuster; Broeder; . . . , neen! 'k heb mis.
Wijl daar nooit van ov'rig is.
Veelen waaren vol verlangen,
Eens zijn beeldtenis te ontvangen,
Eind'lijk zijn ze nu voldaan,
Hem, naar 't leven te zien staan.
Die zijn naam begeerd te weeten,
Moet, als ik, hem dorus heeten.

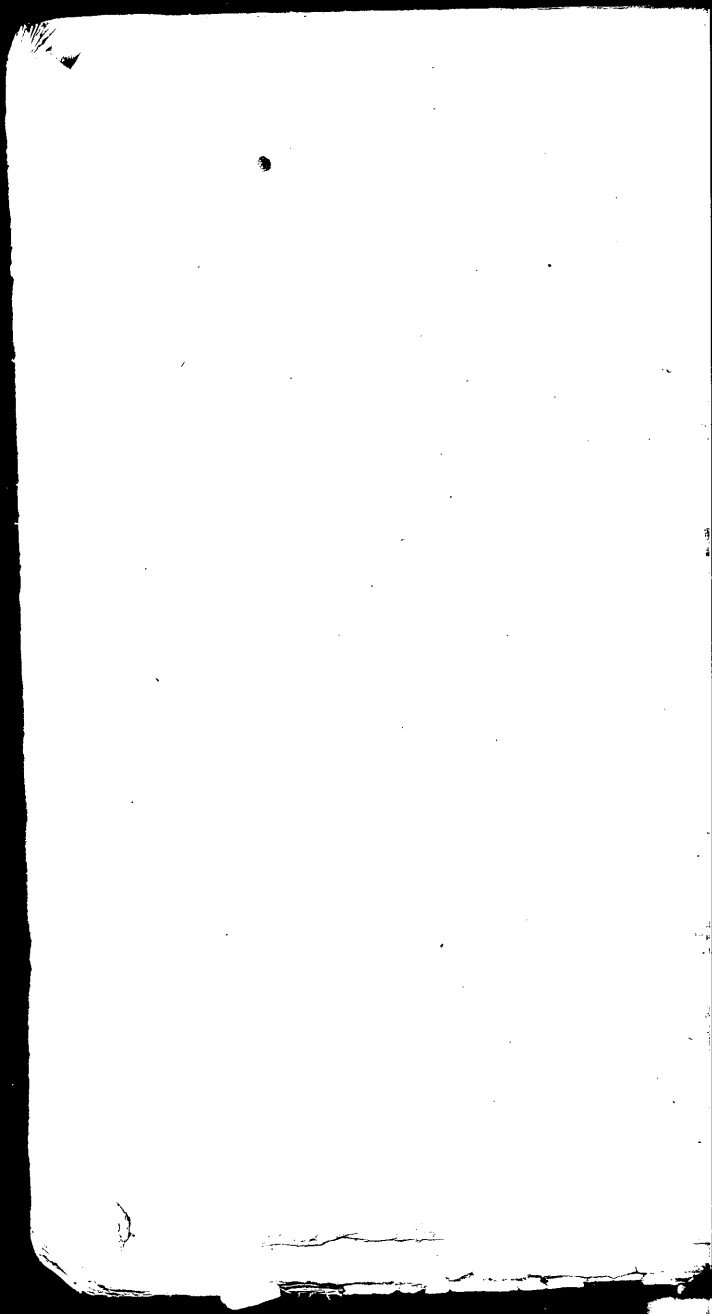
A. HEYBLON.

(*) Twee stuivers 's weeks, naamlijk van ieder in 't Staaten Collegie woonend Student.

(†) Zeker foort van Gebak onder dien naam alomte genoeg bekend.



P. Knecht. ad viv. f.



Het doet den Uitgever deezer Plaatjens leed, dat hij de afbeeldingen der, daarin voorkoomende Voorwerpen, niet heeft kunnen completeeren, door, bij den Schilder *Jan Zwanenburg*, en den Doct^r *Gerrit*, ook het Portrait van Leydens grooten Dichter *Elias van Booren*, (om zijne mitgegevene en onuitgegevene Werken, op den Leydschen Parnas, naast eenen *Datheen*, en anderen, met roem bekend) te voegen; doch alle, reeds in vroeger tijd aangewendde moeite om hem overtehaalen, tot het zitten voor zijne afbeelding, is te vergeefs geweest; eens hadt hij zich ten huize van den Uitgever vervoegd, doch, zodra vernam hij niet met welk inzicht men hem gerequireerd hadt, of de goede Dichter verdween, en zondt des anderen daags dit merkwaardig briefje; 't welk als nog onder den Uitgever berustende is, en als eene zeldzaamheid bewaard wordt:

Eerzaam Heer Burger Kikkert

Op u verZoek er Ken iKke

Burger KiKKert Uwe Als Schilder

Geloof iK Gy Zyt Een Goet potret MiKKer

Gy Noemt my Pocet Na den *trant*

En ik Wil Niet Hangen aan de *Want*

En dat voor Al by een Groot Heer

Ik bedank U Wel DeegelyK voor deeze Keer (*)

u Dienaar E. v. booren

15 october 179 .

Dee-

(*) Het is ligt te zien, dat wij met betrekking tot zulk een Dichter ons de vrijheid niet toegekend hebben, om iets in de spelling of in het plaatsen der Hoofdletteren te veranderen, noch ook eenige zinscheidings-tekens te voegen daar den Dichter zulks overtollig rekende.

Deeze kleine Anecdote zou mischien van nut kunnen zijn, wanneer een laater Biographist mogt onderneemen, de naam van een dergelijk Licht onzes tijds te verceeuwigen; en strekt tevens ter verschooning dat zijn afbeeldzel hier geen plaats vindt. — Intusfchen kunnen wij hier bijvoegen dat hij overleden is den 14 Januarij van den voorledenen Jaare 1797, in den gevorderden ouderdom van bijna 69 Jaaren, zijnde hij gebooren den 28 Februarij 1728. en hebbende hij bevorens liet volgend Graffchrift, 't welk ons van goederhand is medegedeeld, bestemd om op zijn Zerk te worden gehouwen:

Als ik Kwam te STeurreven
 Mot IK heT heMelryk beeurven
 de gaander die dan op mijn zandgraft mag Gaan
 Moet zeggen eliaS *Van* booren legt onder aar.

NB. Terwijl ik bezig ben, met de proef van dit blad, door den drukker mij toegezonden, te overzien, belooft mij een goed Vrind, bij toeval bij mij zijnde, 't Portrait van E. VAN BOOREN, naar 't leven getekend te zullen bezorgen: Hij zijn woord zullende houden, zal ik hem ook der wereld geëetst laten zien.

